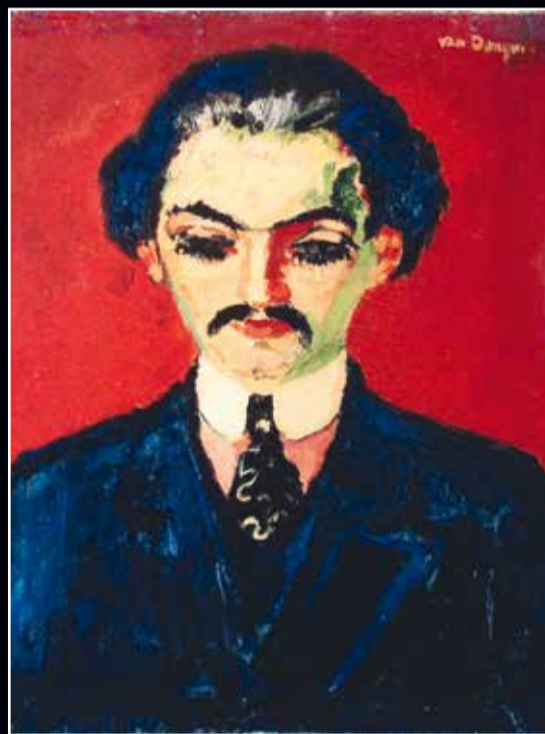

Anul V ○ NR. 41 ○ 24 pagini ○ Aprilie 2017 ○ 10 Lei

Arghezi, după 50 de ani

Frumoasa lună mai, când poetul s-a născut, e momentul să ne gândim cel mai mult la Arghezi. Au trecut 50 de ani de când se află la ceruri, lăsându-ne moștenire pentru totdeauna Cuvintele potrivite de el. Nu poate fi clasificat, nici într-un caz clasat. Scrisul lui rămâne dezmarginat, peste orice mode și timp.

Constantin TRANDAFIR

41

Constantin TRANDAFIR / Arghezi, după 50 de ani

Frumoasa lună mai, când poetul s-a născut, e momentul să ne gândim cel mai mult la Arghezi. Au trecut 50 de ani de când se află la ceruri, lăsându-ne moștenire pentru totdeauna *Cuvintele potrivite* de el.

Nu poate fi clasificat, nici într-un caz clasat. Scrisul lui rămâne dezmarginat, peste orice mode și timp. Poezia, spunea el e „insulă cu luciole”, în ton cu cele mai celebre caracterizări: „cauza ce stârnește orice lucru să treacă de la stare de neființă la cea de ființă” (Platon), „un fragment perfect constituit al unui edificiu inexistent” (Valéry), „Poezia este la fel de precisă ca și geometria” (Flaubert), „este un ecou care îi cele unei umbre să danseze (Carl Sandburg), „himeră” cu trimitere la mitul lui Ixion, „Nu e o stare universală, ci un aspect particular al câtorva indivizi”. Și din nou Arghezi: „Poezia este copilul care rămâne în sufletul adolescentului, al omului matur și al bătrânilor, peste durere, deznădejde și suferință”.

Poetul? „Vrăjitor de litere” (Mallarmé), „hoț de foc sacru” (Rimbaud).

Când Caragiale i-ar fi șoptit că deține toate secretele scrisului literar și că i le-ar fi putut destăinui, Arghezi i-a răspuns: „Iubite domnule Caragiale, secretele altuia nu servesc la nimic... Ele trebuie găsite de către chiar începătorii literei scrise”. „Umbletul, completează el în altă parte, se învață sculându-se pe talpă, nu așteptând un manual care să-ți facă teoria ridicării de jos, potrivit cu paralizia”. Experiența proprie e cel mai bun profesor. Ca și în cazul lui Eminescu, el poate fi revendicat de orice direcție – cel puțin în anumite etape și pe porțiuni – romantismul, barocismul, parnasianismul, avangardismul etc., dar ca orice mare creator nu se lasă încadrat. Aderențele la caracterul general al poeziei moderne cunosc la Arghezi o reinterpretare și aprofundare de o nobilă consecvență în sinuoasele sale mișcări. Dar deși neînsumabil în singularitatea sa, poetul are, inevitabil, puncte de întâlnire cu alte asemenea preocupări de la noi și de aiurea. Se poate chiar spune despre el cu străvechiul dicton că nimic din ceea ce e omenească nu-i este străin.

Seamănă cu cei mari de pe lumea asta. Nu știu prin ce capriciu analogic îmi trece prin minte și numele lui Borges. Probabil fiindcă citeam zilele acestea din și despre scriitorul care se declara mai contemporan cu vechii greci. Sau pentru faptul că amândoi sunt mari de tot, latini de obârșie, că au desfințat granițele dintre proză și poezie, că n-au primit premiul Nobel, că s-au ivit la capete diferite ale lumii, dar s-au „întâlnit” în Elveția. „Nu am încredere în estetici, spune Borges. În general nu izbutesc să fie mai mult decât abstracții inutile”. Numai spectacolul lumii captează imaginația: „Vreau să aduc mulțumiri dumnezeiescului / Labirint de efecte și cauze / Pentru diversitatea fapturilor / Care alcătuiesc acest univers neobișnuit”. În definitiv, un joc prismatic, o continuă delimitare a unui spațiu ludic. Poeții coboară la izvoarele originare, creează ca și demiurgul, într-o sublimă joacă. „Un om de sânge ia din pisc noroi / Și zămislește marea lui fantomă / Din reverie, umbră și aromă, / Și o pogoară vie printre noi”. Sau *Trandafirul* bogesian: „nepieritorul trandafir pe care nu-l cânt, / greu de miresme, / trandafirul din grădina neagră în puterea nopții / cel din orice grădină și orice înserare / trandafirul ce renaște din ușoara cenușă prin arta alchimiciei...” Coexistă în arta amândurora, împăcarea și neliniștea, viața și moartea, ființa și neființa, pe linia demarcației dintre zi și noapte, presimțirea unor

zori metafizici. Și unul și altul vor să transforme întreaga lume în materie poetică, dar își dau seama de limitele umane.

Peste toate stăpânește capacitatea creatoare și vizionară a Cuvântului. Chiar dacă „mistica limbii” trimite la cei vechi de tot, poezia ca o construcție de limbaj legată de o structură specifică a sensibilității reprezintă o conștiință modernă. În treacăt fie reamintit, pentru Rimbaud „magia limbajului” constituie însuși impulsul genetic al textului poetic. Mallarmé se convinsese printre primii de existența spiritului uman prin limbaj. Poezia adevărată explodează forme consacrate și creează altele noi în funcție de conținutul dinamic și, mai ales, în funcție de viziune. „Să-mi fie verbul limbă / De flăcări ce distrug, / trecând ca șerpii când se plimbă: / Cuvântul meu să fie plug / Ce fața solului o schimbă, / Lăsând în urma lui belșug”. Și Borges despre capacitatea creatoare a verbului poetic și despre imperativul plurivocității: „Cred că estetica abstractă e o vanitoasă iluzie ori un plăcut subiect pentru lungile seri de cenaclu ori un izvor de stimulente și piedici. Dacă ar fi una singură și arta ar fi una singură. Cu siguranță, însă, nu este. Ne bucurăm deopotrivă de Hugo și de Vergiliu, de Robert Browning și de Swinburne, de scandinavii și de persani (...) fiecare subiect, oricât de ocazional sau simplu ar fi, ne impune o estetică particulară. Fiecare cuvânt, chiar dacă are o încărcătură de veacuri, începe o pagină albă și antrenează viitorul”. Căci „poemul este inepuizabil / și se confundă cu suma fapturilor Domnului / și nu va ajunge niciodată la ultimul vers / și este mereu altul, potrivit oamenilor”.

Ideea originalității apare ca o consecință a „conștiinței demiurgice”. Originalitatea ca putere de creație. Creatorul nici nu poate să-și închipuie altfel destinul decât ca o supunere a realității sub puterea fanteziei. Vorbind despre egoism în artă, Arghezi arăta, încă din faza când își urmărea „himeră” prin teritorii transcendente, că poezia „e individuală dar pentru acest motiv e generală. În ce fel? Prin conlucrarea cu arhetipurile și prin modul inițiativ de a ne angaja sub puterea cuvintelor, în misterele lumii: „Din chiar cliptă când a zis eu (poetul) a înțeles pe toată lumea (și dacă n-a subînțeles-o, tot nu se schimbă premisa). Cu o poezie se întâmplă același lucru ca și cu o *rugăciune*: scrisă de un închinător ca pentru el însuși, adică: o citească toți pentru toți”. Eul empiric pare a se dizolva, dar, pentru Arghezi, sensibilitatea inimii își păstrează drepturile legitime. Depersonalizarea se împlinește altfel decât la Poe și Baudelaire; nu printr-o funcție „extraumană”, ci tocmai printr-o alianță cu umanul. Potrivit credinței că în eul poetic pulsează date elementare ale vieții, trăirea intențională solicită ancorarea individului în fluxurile existenței, cu scopul acumulării de experiență, prin însumare și din obligația participării la marea unitate a lumii.

Și totuși, fapt devenit clișeu, arta este o nobilă gratuitate. Să repetăm pentru cei care au încă și o mai acută convingere pragmatică a creației. E, va repeta Arghezi, o stare de grație, o „vrajă revelatoare de intuiții și chintesente”, un fenomen *imaginar*, individualizat în raport cu alte produse „din piața comună”. Este mai curând un produs al unei „dezinteresări”: „nu e o meserie și nu slujește în principiu decât sieși”, dincolo de teme și de motive. Înainte de a fi prinsă în cuvinte, în cadrele formei, poezia „subzintă prin sine”, „ca o vaporare ideală, care își face loc printre gânduri, printre dureri și bucurii, învelindu-le și amestecându-le”.

CUPRINS:

Constantin TRANDAFIR / *Arghezi, după 50 de ani* / 2

Gheorghe GRIGURCU / *Pagini de jurnal - „Credința scriitorului”* / 3

Marian DRĂGHICI / „*În largul cornului de vânătoare*” / 4

Nicolae COANDE / *Silviu Gongonea – preluțiile spiritului* / 5

Dumitru UNGUREANU / *Biblioteca uitată. „...când zâna dimineții în zare se ivi trandafir...”* / 5

Sterian VICOL / *Poezie* / 6

Adrian Dinu RACHIERU / *Profil. Un prozator tăinuit: Nicolae Gheran* / 7

Aureliu GOCI / *Armoniile neoclasiche, fascinația ermetismului și alte conflicte mioritice* / 8

Petru URSACHE / *Lumea lui Cioran* / 9

Magda URSACHE / *Judecăți și prejudecăți* / 10

Ion Popescu-BRĂDICENI / *Litere și albine (Ion Pop)* / 11

Alexandru IOAN / *Poeme* / 12

Viorica GLIGOR / *O iubire ca-n basme* / 13

Vasile GOGEA / *ANAMNESIS. ...ochiul grec din floarea latină...* / 13

Dan CULCER / *Discurs despre memorie* / 14

Victor Știr / *Intelctuali îmbisericiți de Mircea Gelu Buta* / 15

Olimpia IACOB / *Traduceri. Poezie* / 16

Flori BĂLĂNESCU / *Paradigme Basarabene. Goma '77. Arhivele Securității și documentele desecretizate ale CIA* / 17

Nicolae CIOBANU / *Mesaj pe zăpadă* / 18

Vlad CIOBANU / *Miorița – I* / 19-20

Doru STRÎMBULESCU / *Escapade culturale* / 20

Sorin Lory BULIGA / *Trovantii și mesele de moară brâncușiene din curtea Casei „Barbu Gănescu”, între arhaic și modernitate* / 21-23

Gheorghe GRIGURCU / „Credința scriitorului”

Trei tipuri de femei îmbătrânite. Unele își păstrează grațiile, apărînd peste decenii aidoma unei flori presate într-o carte. Altele capătă o identitate cu totul nouă, afectuoase, sapiențiale, carismatice, bunici splendide. Și o a treia categorie, cele care-și pierd total urmele feminității, fără a dobîndi nimic în schimb, franc dizgrațioase, eșuate sub toate aspectele, fantome ale urîtului bîntuind printre noi antepostum.

Ca orice tehnică, inteligența se poate perfecționa, spiritul nu, ca orice esență.

Acordă-i chiar și nimicului șansa de-a fi el însuși.

„De aceea a polemiza cu Cioran nu înseamnă atît a te opune unei ideologii, cît a pune în discuție suveranitatea stilului său. Cu alte cuvinte, problema nu este cum să-l conștii, ci, mai curînd, cum să-i rezisti, cum să-ți ții firea dinaintea enormei sale seducții. Că trebuie să-ți ții firea o simți neîntîrziat, ca pe o măsură de minimală igienă sufletească, ca pe un reflex al instinctului de conservare” (Andrei Pleșu). Dar nu este aceasta și o pertinentă caracterizare a lui Andrei Pleșu însuși?

O bonomie care nu e decît machiajul unei fatuități ce se dă de gol, cînd scrie apăsător neamical despre Cioran și de-a dreptul țîfnos despre Mircea Eliade. Negreșit, negreșit e dreptul oricui la opinie. Dar în ansamblul unei conduite de o cu totul altă față, molatic tolerantă, ospitalieră cu ștaif, nu apare cumva o fisură proprie? Una de stil moral?

Dușmanul mortal al iluziei nu e realitatea (care și-o poate asimila), ci deziluzia, cu ea de-o ființă.

Orice poezie autentică, un pean închinat ei însăși.

A. E.: „Cît îl privește, confratele nostru se teme de banalitate, dar încă mai vîrtoș de subtilitate”.

Credința scriitorului. Revăzîndu-și ciornele vechi, încărcate de stîngăcii pe care nu le-ar mai accepta acum, își poate da seama cît de tulburător-eficace poate fi ajutorul lui Dumnezeu, sădit în decurgerea timpului.

Acelui final de crepuscul al unei zile senine, căpătînd dintr-odată o sumbrețe pe care am mai notat-o, cred că i s-ar potrivi cuvintele lui Kandinski: „albastrul alunecînd spre negru se impregnează de o tristețe ce depășește sfera umanului”.

Paradoxul pauzei: obosit mai mult de ceea ce n-ai produs.

Despre perioada postdecembristă: „Născuți în sînge, maternitatea în care am venit pe lume este o garnizoană din Târgoviște” (Radu Preda).

Condorul este cea mai mare pasăre răpitoare. Poate cîntări pînă la 15 kg., iar deschiderea aripilor sale poate avea chiar și 3 m.

A. E.: „Dacă vrei să fii bine văzut de o femeie, e bine să-i fletezi micile vanități. Dacă vrei să fii bine văzut de un bărbat, se cuvine să-i fletezi marile vanități. Dacă vrei să fii bine văzut de un literat, e obligatoriu să-i fletezi vanitățile incommensurabile”.

„Ca să afli dacă un popor e bine condus și dacă legile lui sunt drepte, ascultă-i atent muzica” (Confucius).

Nu știi de ce cînd scrii despre cărți care nu te prea atrag, dar pe care în calitate de cronicar adesea nu le poți ocoli, ai senzația, în marginea caracterului lor foarte probabil marginal, provizoriu, că mergi cu grijă pe o apă înghețată, temîndu-te să apeși piciorul ori să grăbești pasul, pentru ca să nu se rupă cumva gheața. „Cînd voi ajunge la țîrm, mă voi putea mișca în voie”, îți zici, deși odată ajuns la țîrm, intri în vria unor cu totul altfel de griji și dispoziții. Momentul anterior se destramă cum o ceață ușoară.

„Care-i momentul cînd viața se schimbă în destin? O dată cu moartea? dar acesta e un destin pentru *ceilalți*, pentru istorie sau pentru familie. Prin conștiință? Dar în acest caz spiritul e cel care își compune o imagine a vieții ca destin, introduce o coerență acolo unde nu există nici una. În ambele cazuri, este vorba de-o iluzie. Concluzia: nu există destin?” (Camus).

Să fie prudența un simptom al îmbătrînirii ce va să vină?

Emoția poate fi prezentă și în textul poetic cel mai alambicat ori mai abstractizant. Sorgintea sa o reprezintă un subtext al ființei care dă trup ipostazei textuale, astfel cum, pe scenă, un rol se împlinește prin corporalitatea actoricească.

Răzbunarea cărților. Atît de puține în copilăria și-n adolescența mea, vîrste ale unui nesațiu livresc ajungînd pînă la suferință, ele mă impresioară azi în cantități care depășesc enorm puterile mele de lectură. Și, nu în ultimul rînd, mă muștră cele pe care nu le mai pot reciti. Uneori din pricina rafturilor înalte în care volumele stau îngheșuite cu miile, pe două-trei rînduri, devenite astfel practic intangibile. Privesc cu tristețe muntele lor pe care nu-l mai pot escala. Împrejurare vag similară – acum nu găsesc altă comparație – cu cea a bucatelor dureros insuficiente ori scandalos prisositoare.

„La București nu se iubește în două locuri la fel. Altfel se iubește în Cișmigiu, altfel în Parcul Carol, altfel în Parcul Ioanid” (Mircea Damian).

A. E.: „La un moment dat al victiții, nu mai poți simți gustul dulce. Acesta tot amar țî se pare. Un avantaj totuși. Bucuria poate fi înșelătoare, decepția nu”.

Teroarea amneziei: țî se pare că uiți lucruri pe care nu le-ai știut niciodată.

„Mihai Trăistariu (40 de ani) nu este căsătorit, însă nici singur nu locuiește, căci are în grijă cinci pisici frumoase foc. Ambița, Negruțu, Gîndăcel, Prichindica și Pufi îi fac viața mai frumoasă, fiind tare jucăușe. Animăluțele au pus stăpînire pe întreg apartamentul solistului din Constanța, fiind ba pe dulap, ba pe masa din bucătărie, ba în dormitor, fiecare avînd la culcare locul ei, în imensul pat de burlac al artistului. Mihai iubește enorm animalele străzii, fiind adesea văzut hrînind ciinii și pisicile fără stăpîn cu mîncare cumpărată din banii lui. Mai mult, el intenționează să construiască un adăpost pentru maidanezi pe unul dintre terenurile lui” (Click, 2017).

Din etica existenței. A medita complicat, a acționa simplu.

A fi ingrat față de tine însuși.

„Dar poate exista o lege a evoluției? Sînt de părere că răspunsul la această întrebare trebuie să fie «nu». Evoluția vieții pe pămînt sau evoluția societății umane sînt procese istorice unice” (Karl P. Popper).

A. E.: „X prezintă o inconsecvență de-a dreptul fabuloasă. Orice promisiune a sa poate fi din capul locului garantată ca o vorbă-n vînt. Astfel încît cred că îl pot așeza în fruntea topului inconsecvenței. Mă întreb de ce. Oare ce se întîmplă cu acest condeier oricum înzestrat, ins bine legat și pe care succesul nu s-ar zice că l-a ocolit? Uite care e părerea mea de simplu profan: insul are o hibă de ordin psihic, oricît de puțin aparentă altminteri, aidoma unui cleptoman ori piroman. Un factor care-l gîtuie pur și simplu, împiedicîndu-l a se abține de la deviația sa de comportament atît de păguboasă”.

O energie plîpîndă, ezitantă, gata parcă a trece în contrariul său, pe care însă izbutește astfel a-l înfrunta adesea cu un mai mare efect.

„Umblînd prin lume, vezi oameni cu tricouri pe care sînt imprimate diverse texte. Unele au haz, altele n-au și se bat cu pumnul vorbelor în piept, unele sînt deștepte, altele mai puțin sau deloc. Și ar mai fi unele pe care nu prea le pricepi, cum era aceasta (scos la înaintare de vînzătoarea de la o brutărie din Piața Sudului): «Urmăresc să nu fiu urmărită»” (Dilema veche, 2016).

În tren. O persoană feminină care, dintr-o clipă în alta, îți apare altcum. De unde la început țî-a captat atenția cu un fior de bucurăsoasă regăsire, după cîteva propoziții și priviri te dezamăgește cu atît mai apăsător cu cît erai gata a o învesti cu o încredere simpatetică. Aceleași trăsături visătoare ale figurii, aceeași eleganță a liniei trupului, dar ceva s-a frînt. Naivitatea unui pesemne imaginar spontan și-a primit corecția cuvenită.

Pe ce lume trăim: „Arthur Boyt, de 77 de ani, din Cornwall (Marea Britanie) este (...) o persoană mai puțin obișnuită. Întreaga viață nu a mîncat decît animale răposate în urma acciden-

telor de circulație. Pentru Crăciun, el va prepara o cină din spermă de balenă. Va fi pentru prima oară cînd va avea la masă o astfel de delicată. I-a venit această idee după ce o balenă a eșuat pe țîrmul din Cornwall. În anii trecuți, a avut la cina de Crăciun carne de iepure, vulpe, veveriță, arici și chiar de nevăstuică, toate călcate de mașini” (Click, 2016).

15 ianuarie 2016, Botoșani. Ion Caramitru susține un impresionant recital Eminescu, intersectat de instrumentul clarinetistului Aurelian Octav Popa. Cu nu o dată hohotiri și gesturi destrămate care surprind, așternînd asupra bineștiutelor stihuri umbra unui torturant exces. Îl întreb de ce a procedat astfel. „Pentru a sugera nebunia către care înainta Eminescu”, sună răspunsul. Îmi exprim totuși părerea că ar fi vorba mai curînd de un impact între sensibilitatea poetului și un grad mai înalt al aceleiași sensibilități, între simțămîntul inițial și un paroxism al aceluiași simțămînt. O dramatică „depășire” a sa. Stare acută a normalului, iar nu alienarea acestuia.

„Treizeci de spițe se unesc în butucul roții, însă golul din centru îngăduie folosirea ei” (Lao Tse).

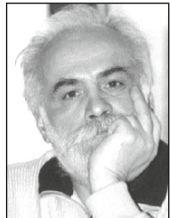
Odiha autentică e o interiorizare. Atît cît îi îngăduie ființei cu pricina natura sa.

O mare nenorocire are în spate prezența absolutului. Cu cît sporește tragismul său, cu atît Dumnezeu se află mai aproape de victima în cauză, deși cîteodată, în starea sa de prostrație, aceasta fixează un colț al camerei, în loc de a privi, pe fereastră, cerul.

„Așa cum degetul meu mic poate avea conștiința de sine numai dacă eu vreau să am conștiința lui, la fel pot și eu avea conștiință de sine atunci cînd Dumnezeu are conștiința de sine în mine. Dar, așa cum degetul meu mic nu poate înțelege întreg corpul, la fel nu pot nici eu înțelege pe Dumnezeu care are conștiința de sine în mine” (Tolstoi).

A. E.: „Poet. Îi citești primele 50 de versuri dintr-o poezie pentru a-ți da seama asupra a ce va fi vorba în continuare. Mai citești 150 și-ți dai seama că nu-ți mai amintești începutul”.

Marian Drăghici / „În largul cornului de vânătoare”

21 de poeme, sub titlul *Sicomor sădit în Mare*, i-au apărut lui Adrian Frătilă în suplimentul *Convorbiri-lor literare*, din aprilie. Citez, nu la întâmplare:

„Un fluture se-ncurcă în perdea
Paralizat de-o flacără puțină
O, suflete al meu, nu sângea –
Poți umple noaptea toată cu lumină”.

Și, firește, exult: acest poet-poet, de-o puritate a expresiei ruminată la intensități pe care nu le pot califica altfel decât inimaginabile, ca să nu zic demențiale, este prietenul meu literar fix de la 20 de ani!

Acum are 67 și, culmea!, întreg la minte, la fel de împătimit poeziei, publică a nu știu câta sa carte de versuri, dintre, totuși, puținele tipărite de el. E vorba de volumul *Dodikai*, apărut recent la Editura Măiastra, volum la care ne vom referi puțin mai la vale.

Asta îl și face prețios ca poet liric, zgârcenia aparițiilor

editoriale, precum și concentrarea respirației discursive pe suprafețe textuale șlefuite până la o strălucire stilistică tot mai rar întâlnită în poezia ultimilor ani:

„Mi s-ar părea că geamurile ard
Și-n zidul casei gravitează stele
Numai că bolta scutură un fard
Sub care-ngheață gândurile mele.”

Sau:

„Pe dinăuntru s-au lăsat perdele
Pe dinafară iederă-i pe zid
Nu te distingi cum tremuri între ele
Fixat în ramă ca un geam livid.”

Poate veți spune, mai există așa ceva în zilele noastre, poet-poet și prietenie, între lirici, de-o viață?! Există-există, sigur că există, numai că trebușoara aiasta nu e subiect de presă. A, un germen de scandal imediat ar pui în Media, dar că liricul X este

afin, de-o viață, cu liricul Y, chit că nu s-au văzut prea des față către față, afinitate bazată pe nimic altceva decât prețuirea reciprocă a inefabilelor, a expresiei poetice încorporate în singularități umane adesea greu încercate, nu interesează pe nimeni. E chiar indecent, chipurile, să afirmi o atare prietenie, suspectă din capul locului de cine știe ce interese vinovate. Bunăoară, ca paranteză, a te recunoaște public prieten cu Gabriel Chifu sau Gellu Dorian fiindcă pur și simplu prețuiești scrisul fiecăruia la măsura sa, e tot una cu atragerea sigură, în cascadă, a unor roiuri de suspiciuni mai mult sau mai puțin vocale, pe cât de stupid-gratuite, pe atât de înveninate. “Nu, domnule, știm noi mai bine, cunoaștem noi...”. Unei atari mentalități balcanice, toxică până-n răsufletul ce nu mai e, sărăcuțul, decât o fantomă mimetic-dezarticulată sub raportul civilizației și al bunului simț comun, n-ai cum să-i scapi neștiut când vine vorba să-ți exprimi liber, conform propriei convingeri, dreptul la opțiune sau gust literar-cultural-existențial(ă)...

Despre gorjeanul Adrian Frătilă, prezentat de Cezar Baltag în 1971, în *Luceafărul*, autor, între altele, al volumelor *Vânător înzăpezit* și *La arat văzduhul*, emblematice pentru lirica unui topos literar sensibil tradiționalist cu, ici-colo, curioase intarsii moderne ca gestică și limbaj, aș fi vrut să scriu încă din cele mai vechi timpuri, dar mă tem să nu fiu în stare nici acum, de ce?

Pur și simplu, fiindcă îl invidiez!

Îl invidiez sincer, pentru multe dintre darurile sale, între care, dincolo de talent sau chiar la însăși baza înzestrării de poet născut, nu contrăfacut, strălucește, ca un diamant rar și multifațetat, tăcerea sa.

Cum să nu-l invidiezi, când – nu-i așa? – garanția unei expresivități poetice personalizate e însăși tăcerea omului, interiorizată, sublimată, în cazul de față, până la starea de performanță eufonic-incantatorie barbiană:

„De-a-naltul urmelor caprine
Crestează roca pumnii calzi
În munții cu vibrări marine
Visând o clipă că te scalzi
Un râu prin univers pătrunde
Șerpuitor ca un fitil
Și-aprinde pietrele rotunde
Cum e călcâiul de copil”.

Sau:

„În mine însumi mă închid
Sunt temnicerul de rigoare
Ce trage după el un zid
Într-o pustie închisoare”.

Și încă:

„S-a rătăcit în mine un actor
Pictând cu sânge jumătăți de mască
În fiecare parte îmi e dor
De-o ființă – ce nu poate să se nască.”

„În practica *dodikai* – oficiată la temple din Atica – oracolele erau deslușite în foșnetul frunzelor și în murmurul apelor. Inițiatii pătrundeau astfel în dimensiunea ascunsă a lucrurilor. Se spune că *dodikai* ascunde originea cuvântului *dodii*”.

Cu acest motto, volumul apărut la „Măiastra” în 2016 ilustrează coerența/consecvența unei poetici a rigorii formale/exigenței stilistice demne de un poet adevărat aflat la maturitatea deplină. Tăcerea lui omenesc-funciară se răzbună în alcătuirii lirice incantatorii, marcate de simplitate și directete, de un farmec al bravurii/rostirii insolite ce nu aparțin, programatic, timpului nostru, ci, neabătut, unui „mal nepământesc”, metafizic-etern: „Vino iubito ca o lumină/ Sunt călărețul văii de sus/ Anii mei tineri ți se închină/ Scumpă mireasmă la frâu am pus// Cortul de aur îl port în sânge/ Nu este vreme pentru popas/ Un salt – prin cerul care mă strânge –/ Până departe a mai rămas// Trăpașul zilei se înfioară/ Șatra ațăță macii-n câmpii/ Tu arzi, iubito, în altă vară/ Eu sunt nomadul stelei târzii.”

Cum se vede, *dodiile* lui Adrian Frătilă au rezonanță persistentă a unor cantilene placate tematic pe aura vechilor misterii, de neelucidat în naivitatea tâlcului lor, captivante taman prin imprevizibilitatea discursivă (prospețime) și insolitul imaginației (sacra nebunie): „Plecasem de acasă la vânat/ Ce călăreț eram, ce cal de sânge/ Dar am atins un mal nepământesc/ Și-am învățat cum inima se frânge// Stingeam o stea cu fiecăre cuvânt/ Pe gura întrebând mistuitoare/ Erau acolo niște pomi frumoși/ Însă creștea în ei numai răcoare// Prin clipe multe veacuri au trecut/ Părinții veacuri multe m-așteptară –/ Doi sfinți în lemnul porții strămutați/ Și sufletele rătăcind afară// Ce vânător mai sunt – înzăpezit/ În largul cornului de vânătoare/ De unde bat în cer c-un fel de ram/ Și cade pe pământ numai ninsoare.”

Între poezii de azi, Adrian Frătilă este nobilul romantic, de plai gorjenesc, cavalier „fără prihană” în slujba idealului paradoxal al Poeziei – „ființa ce nu poate să se nască” decât, uneori, la limită, prin bravură existențială continuu „purtată în sânge”.

Prezentarea grafică și ilustrațiile lui Viorel Surdoiu, ca și tehnoredactarea lui Daniel Gureanu, fac din *Dodikai* o apariție editorială memorabilă.

Nicolae COANDE / Silviu Gongonea - preludiile spiritului

Când organizatorii Bienalei Europene de Poezie (Brașov, octombrie 2015), o manifestare prestigioasă care aduna poeți din Cehia, Germania, Estonia, Bulgaria, Slovacia și România, m-au rugat să aduc un poet tânăr în care cred gândul meu s-a îndreptat spre Silviu Gongonea. Îi știu poezia încă de la debutul editorial și îl percep în toată modestia și bunăcuviința care azi sunt perle rare printre poeții tineri. Dar nu pentru modestie și bunăcuviință se apreciază un poet, ci chiar pentru poezia sa! Ei, bine, poetul nostru e cum e și omul, lucru rar și fericit în acest caz, chiar dacă pot înțelege și accepta antinomiile: sunt poeți decenti în viața diurnă, a căror poezie mustește de trivialități sau de elanuri exprimate în romgleza care face furori pe internet, după cum poeți cu un comportament huliganic sunt adepții unei poezii feng-shui, într-o românească pitorească. Viața-i plină de enigme și de poeți neconfirmați...

După „Încălzirea mâinilor”, placheta de poezie apărută în 2009, Silviu Gongonea s-a concentrat pe teza lui de doctorat și astfel a ieșit mai târziu o carte de referință despre Gellu Naum, lăudată de cunosătorii operei naumiene. De câte ori un poet bun debutează bine, iar apoi, silit de profesiune sau de ambiții universitare, cade în rețeaua vieții didactice, în aer miroase a abandon: se va lăsa de poezie/sărăcie și va aspira la viața de mic burghez cu catedră (nu exclud vocația în acest caz, Doamne ferește!)? Silviu Gongonea scapă de acest scenariu primitiv și revine cu o a doua carte, „A doua natură” (Ed. Aius, 2017), un alt fel de exercițiu de îmblânzit spiritul și materia groasă prin care îi este dat să se miște, dar nu foarte mult diferit de cel practicat la debut. Silviu Gongonea este egal cu sine însuși, moderat și prudent, în felul poeziilor care știu că pot crește organic, fără salturi spectaculoase, și mai ales, fără să-și trădeze propria natură. Fără a fi un extatic, Gongonea este serenul observator al vieții care se ascunde în pliuri, al celui minorat al ființei care trăiește fără zgomot și furie, într-o decantare a esențelor care îi dau gustul, uneori aspru, al celor umile și exilate: „Sunt un sudic și totuși/ tânjesc după blândețea soarelui,/ după suctul murelor pârghuite devreme./ Nu aş putea spune cât de cuviincios sunt/ în comparație cu alți poeți care într-adevăr/ au pătruns smerenia gustului.” (Existența poetului). Modestia poetului, de care vă vorbeam fără dovezi, nu e vorbă mare, ci fapt real.

Silviu Gongonea caută să rămână copil, chiar dacă pentru asta trebuie să se observe în propriul lui copil, care știe să se bucură mult mai bine de loc și clipă. Însă, nu poți îmbătrâni și nu poți scrie poezie fără să pierzi ceva. Dar-contradictor: conștiința de a fi netrucat în existentul vieții. Îi rămâne poetului rolul de a se dedubla și de a muri puțin câte puțin în vreme ce observă cum fosta sa viață trăiește în expresia plină de ingenuitate a altcuiva:

„Nu credeam s-ajung/ un mistic la mine în sufragerie./ l-aș fi lăsat o clipă pe Dumnezeu/ să trăiască în mine./ Sufrageria și dormitorul nu sunt ale noastre/ dar nu poți gândi altfel/ când cecilia aleargă cu pofta unui copil/ prin încăperile semidecomandate./ Într-o zi, îi spun, vom părăsi acest loc/ ne vom rupe de el/ și n-am știut să mă bucur ca tine”. (Sufrageria) Suflul – bine dozat eminescian – al odei sale postantice arată un poet care lucrează temeinic în interiorul culturii, dincolo de corozivitatea modelelor și a modelelor, propunând, în orice, caz, un epigonism bine calculat pe a cărei acuitate și transcendență mizează. Gongonea este un remarcabil decantor de semne și simboluri, pe care le convertește în ceea ce i se pare a fi fabula lumii decăzute pe care o observă cu blândă empatie, căci la el nimic nu e polemic, nici măcar atunci când știe că are întru totul dreptate: „Pielea miroase a bătrânețe/ și niciodată n-am fost mai superficial./ Până în măduva oaselor/ precum o injecție letală coboară slăbiciunea/ dar și cei cu noaptea pe ei greșesc./ De unde atâta sfințenie/ când se vinde cu amănuntul./ Este ziua aceea poate ehei este ziua aceea/ când în gura poetului se face întuneric/ sau nu.” (Promisiune)

Gongonea nu este nici hermetic, nici postmodern, cu toată chinuitoarea recuzită pe care poezii o cară uneori după ei. O anume naturalețe, izvorâtă din ceea ce am putea numi o autoinocentare obținută în raporturile cu lumea face ca poetul să fie un mărturisitor (așa cum și recunoaște undeva), dar asta nu înseamnă că este doar un aderent facil la epiderma realității. Ceea ce el numește a doua natură este, ca un cod oferit cu tot cu cheie, „un fel de obișnuință de a plonja/ sub pelicula realității”, o privire sagace aruncată atât părții „dezvrăjite”, cât și celei obscure, subnaturii pe care o intuiește perfidă și antiumană, dar nu mai puțin poetică. El privește subrealul așa cum un melc ar privi lumea de afară cu sentimentul că lumea e o frunză sub care poți descoperi ceva care te poate trece drumul. Lent, fără grabă, cu lentile de noapte, Silviu Gongonea l-a „văzut pe altfel”, în adierea înfricoșătoare a numinosului care sparge pereții capului și inundă oasele celui care a avut (ne)șansa să fie martorul trecerii sale, un ceva teratomorf cu care spiritul poetului se vede și se confruntă ideal: „L-am văzut pe altfel./ Merga în patru labe,/ avea respirația/ de zootehnist alcoolic./ moțiaia la masa lui, apoi/ spârgea pahare./ scurma aerul cu râtul său gros./ săpa galerii/ ca o cârțiță.” (A doua natură). Atât. Emoția este reprimată, nicio hiperbolă nu însoțește această întâlnire de gradul trei, căci poeziei nu-i este dat, prin definiție și voință suverană, să spună mai mult.

Silviu Gongonea este un poet de ascultat în preludiile spiritului vorbindu-i cârnii.

Dumitru UNGUREANU

BIBLIOTECA UITATĂ

„...când zâna dimineții în zare se ivi trandafirie...”

Dacă *Iliada* putea să mă captiveze și să-mi stârnească imaginația prin luptele minuțios descrise, *Odiseea* părea destinată a trezi - și-apoi a-mi dezvolta - dorința de călătorii. Firește, presupunând că voi fi avut așa ceva în sânge. Azi pot spune că nu, n-am fost trimis pe lume cu „foame de spațiu”, cum scria un autor celebru acum jumătate de veac. Probabil acesta e și motivul pentru care *Odiseea* mi s-a revelat ca frumusețe literară, nu ca lecție de viață, nici ca model paideic, vorba filosofilor elini. Însă și asta s-a întâmplat abia după ce am citit *Ulysses*, capodopera lui James Joyce, plus o sumă de comentarii ce decorticau legăturile dintre cele două opere, încrustate de irlandez în romanul său gigantic. O fi paradoxul vremurilor noastre postmoderne? Mai degrabă e, cred, reflexul obișnuit epocilor alexandrine, în care abundența de informații generează suprastructuri și artere de circulație culturală cu străluciri de gradul doi sau trei, accesibile esteților de profesie. Suficientă sieși, lumea mediteraneană antică nu era închisă între malurile cunoscute. Călătoriile, explorările, cucerirea de noi țărături, câștigarea de resurse și piețe de negoț, expansiunea firească a unor oameni extrem de întreprinzători putea rămâne doar faptă istorică peste care nisipul uitării se așternea odată cu decăderea naturală. Câte imperii n-au dăruit secole la rând, apoi s-au topit în praf? Arheologii găsesc deseori urme fără noimă ale vreunui popor necunoscut, despre care - lipsind scriesele - se poate doar fabula...

Grecii au intuit nevoia de fabulație a omului, sublimând-o în opere literare, statui, temple și povești transmise din generație în generație. Câtă vreme limba greacă și istoria civilizației eline au stat la temelia instrucției școlare europene, lumea parcă arăta mai frumoasă. Deseori mi-am pus întrebarea, în context, de ce generația mea - copii născuți la jumătatea secolului XX - n-a păstrat legătura cu vechile valori și n-a mai gustat din laptele clasic, hrana precedentelor „mândre generații spumegate”, cum scria Grigore Alexandrescu. Răspunsul pare la îndemâna oricărui publicist contemporan: comunismul rupsesse tradiția și căuta să înlăture orice amintea de trecut. Simplissim, enunțul nu merită nici pomenit, darmite combătut! Un fapt rămâne, însă, și l-am înregistrat la vârsta respectivă - anii formării mele - fără să-i dau importanță: nu citeam aproape deloc literatură greco-latină, părăndu-mi-se și mie, ca și prietenilor mei, lipsită de interes. Consătenii din *Clubul cititorilor care dezbatteau estetic pe malul șanțului, în Poiană* pot fi scuzați. Pasiunea lor pentru lectură ținea de necesitatea distracției, de curiozitatea pentru fapte misterioase, de atracția către violență și nuditate, resorturi psihice exploatate actualmente în fel și chip de televiziuni și canale media fără scupule. Dacă nu mă înșală memoria, singurul roman grecesc pasat între noi a fost unul din colecția „Aventura” - *Zece ore nesfârșite*, semnat de Dimos Rendis. Nu mai rețin despre ce era vorba în el, parcă o poveste cu naziști care încercau să fure ceva din Grecia, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Faptul că autorul era un comunist grec refugiat din țara lui, condusă de-un regim considerat fascist în primii ani postbelici, nu influența judecata exigențelor mei colegi de club rural. Sigur, nici nu aveam habar că omul trăia în România, într-un exil succulent, după cum mărturiseau deunăzi apropiații. Cartea, pur și simplu, era proastă, lipsită de suspansul genului, ternă ca ritm.

E drept că - vorbind din unghiul de vedere al cititorului contemporan - nici *Odiseea* nu excelează în dinamică, să te țină captiv lecturii cel puțin două cânturi consecutive. Nici filmele făcute după scenariul consacrat n-au câștigat sufragiile publicului. Posibil ca unele „versiuni modernizate” să fi fost date pe piață din rațiuni mai degrabă educaționale decât comerciale. N-am citit vreuna, nu m-am uitat la inepții. Și nu consider altceva decât o potrivire fericită de împrejurări că pe 17 mai 1976 am achiziționat cu 9 lei, de la Anticariatul nr. 6, unul dintre cele 20.000 de exemplare ale Ediției I, broșate, ce primise bun de tipar la 15.12.1956 la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (Responsabil de carte: Dan Grigorescu. Tehnoredactor: Aurica Vintu. Corector: N. Teodosiu. Dat la cules: 30.06.1956. Hârtie semivelină mată de 65 gr/mp. Coli editoriale 28,15. Coli de tipar 15,25. Planșe tiefdruk 1. Tiparul executat sub comanda nr. 909 la Combinatul Poligrafic Casa Științei „I.V. Stalin” - București - R.P.R.).

Dar cum, din toată epopeea, am ținut minte versul citat în titlu - e altă poveste!...

Sterian VICOL / POEZIE

Pagini neutre sau libertatea de a nu mai scrie

1. Să scriu, nu cer voie nimănui. Nici părinților, măcar. Ei par surprinși în rama aurie a fotografiei roase de timp și de carii. Nu știu care o fi fost ultimul lor cuvânt când au plecat în memoria mea. Dăra peniței cu care scriu, dacă vreau să scriu, e chiar sfoara de cânepă pe care spânzura mama rufele către duminică. Cine mai știe ce mi-au prezis ursitoarele urcând Râpa Zbancului, pe lângă troița cu Iisus-copilul bătut în cuie de lemn de măr, torcând cântecul Mariei rămas în curgerea nisipului de pe deal, către casă. Funiile de nisip, unele vizibile, trag și astăzi casa la vale pe sub verdele sălciilor care înaintează. Acolo, în salcia scorburoasă de lângă fântâna lui Bârdan-Verde, cu gura cusută în ierburi, scorbura din care ouăle albe ale șerpoaicei eclozau în mâinile mele de copil, părinții trecând erau cei mai tineri și frumoși din coasta satului unde se-auzeau, cel mai limpede, sunetul clopotului unduind pădurile de salcâmi și de stejari ce legau anotimpurile dintre satele din jur. Să scriu, de-aceea să scriu, nu cer voie nimănui decât uneori stejarului, dac-o mai fi!

2. Scrisul meu ultim se vrea o dezlegare a obsesiei care mă bântuie dintotdeauna: unde e locul, palma de lut, de pământ pe care am atins-o, ca pe-un punct de sprijin, când mama m-a adus pe lume.

3. Cea mai mare libertate a mea (oare există și un alt fel de liberate?) este aceea că nu voi cere nimănui să scriu, nu cer îngăduința, nu știu cui, să nu mai scriu.

4. Din amintirile surorii mele, Mitra, mama m-ar fi născut în luna mai (9), undeva pe coasta Râpii Zbancului, ea fiind, împreună cu tata, la prășitul viei.

5. Valea Zbancului, Râpa Zbancului continuau drumul de la Cruce (Troița de la răscruce), care, începând de la marginea satului, se desfășura, pe o parte și pe alta, în arăturile colinei, în lanurile de grâu apoi, sau de porumb, floarea-soarelui, sau viile americane (nobile), teraze (cudrică și nohan), secară, ori nelipsitele Bostănării cu pătule și colibe cu intrarea dinspre râpă.

6. Chiar dacă scriu, ce scriu, verdele înaintează cucerind dealul, coasta, Valea și Râpa Zbancului, toate acestea având legături secrete cu satul, cu grădina și casa părintească!

7. Dacă nu mai scriu, de ce să scriu? – verdele tot înaintează către drumul asfaltat, către piatra orașului și el îngropat între alte coline, vărsându-se în umbra Prutului. Pe malul fluviului, turmele de oi împreună cu băieții și fetele ce le păzesc, jucându-se de-a haiducii și fecioarele, peisaje

în mișcare, par versuri albe și negre dintr-un mare poem nu se știe de cine caligrafiat.

8. Dar scrisul meu ultim (ca și cuvântul/ vorba ultimă!) Se vrea un adagio la înșeși meleagurile natale, o pagină Însumând o parte din „harfele grâului”, „corabia seminței”, Din „edena”, „norul și inima” și alte amintiri „toarse” în „memoria lui Femios”, către „vindecarea în păcat”...

9. Și iar mă întorc – nu-i deloc o noutate – și spun că nu mai scriu. Fiindcă nu dau socoteală nimănui. Eu dau samă glasului pe care numai eu îl aud, cel care mă călăuzește și călătorește dinspre visul verde al copilăriei, visul verde ce înaintează încă, înaintează...

10. Și păsările cerului, ele care au fost odată i e l e, nu-mi dau pace. Ele, vrabia, rândunica, graurul, ciocârlia, pupăza, prepelița, ciocânitoarea, turturica, tortura, prigoria, uliul și vulturul, dar și cioara și coșofana, unele pașnice, altele nervoase și chiar răpitoare, toate au ciugulit din tipsia cu boabe care erau litere și fragmente din scrisul meu... poate.

11. Pe multe din vrăjitoarele cerului, dar și ale norilor, ale ploilor și ale zăpezilor, le-am întâlnit cu sentimentul că-s acasă, în grădinile lui Gaudi din Barcelona, unde un stol de grauri chiar mi-a ciugulit boabele de floarea-soarelui din palmele deschise. Fără ele, iele, poate n-aș fi scris niciodată!

12. Sunt obsedat, de când mă știu, de cădere. Tot ce există pe suprafața pământului, obiecte, ființe, tot ce există, cad unele mai lin, altele mai repede. Până și strigătul cade în ecou și ecoul în râpă și râpa în pământ. Și corabia de lemn, ușoară sau grea, de piatră și fier, învăluită în „strai de purpură și aur” – cum zice Poetul, toate cad, unde cad, cum cad...

13. Până și invizibilul fir de praf, de colb, cade și el.

14. De la lumânărica Domnului, de la singurătatea ei și până la vârful stejarului care domină dealul și valea, se naște, deodată, căderea, fiindcă în jurul ei se dezvoltă zborul pe care nimeni nu-l poate opri. Din cădere se-ntrepează zborul, cum din zbor se prelungește căderea.

15. Și atunci, cum rămâne cu meteoriții, cu pădurile, cu ouăle privighetorii și ale corbului, dacă tot cad în propria lor cădere, în propriul lor zbor?

16. Eu tot mă mir și mă mir, privind stelele într-un bob de rouă căzut pe o frunză de stejar. În acest timp/anotimp, în biserici, mănăstiri, catedrale, rugăciunile fiilor către părinți cad peste icoane, purificându-se în flacăra lumânărilor și a candelor din ochii sfinților!

17. Ei, bine, am libertatea, o știu, să nu mai scriu. Fiecare literă, fiecare cuvânt din încheietura scrisului cad ca și semințele care vor înainta în verde dacă Glasul acela Unic încă mai există!

18. „Nici în poezia dumneavoastră, n-am găsit vreo salvare”, mi-a replicat într-o dimineață o doamnă pe patul de moarte. Atunci de ce să mai scriu?

19. Cu scheletul subțire, aproape ca tăișul unei lame de cuțit, cu scheletul ușor al ciocârliei care până mai ieri perfora baierile cerului, cântând asupra cuiubului unde ouăle eclozau pe rând, m-am adus aminte, brusc, de zicerea unui mare cărturar și poet (autor al Zburătorului), care sună așa: „Eu parcă auz scrisul pe sus, cu vântu-n zbor”.

20. Ce-ar mai fi de spus, de scris? Totul cade pe pământ, spre pământ, sub câmpie, sub munte, sub fluviu și păduri, Totul! Ghinda stejarului cu cernelurile ei cade, cântecul ciocârliei cade se sparge de oul din cuiub. Numai Scrisul, doamne, nu cade? Scrisul umblă pe sus, l-auzim? Nu vreau să mai scriu!

aprilie 2017

Adrian Dinu RACHIERU

/Un prozator tăinuit: Nicolae Gheran

După ce, vreme de decenii (vreo patru și mai bine, după socoteala noastră), Nicolae Gheran acceptase – ca editor și istoriograf – „șerbia literară” la *uzina Rebreanu*, odată lăsat la vatră, iată, se demască. Rămas în „solda d-lui Gutenberg” și mânat, irepresibil, de nevoia scrisului, octogenarul își dezvăluie harul de *prozator tăinuit*. Nu e vorba, însă, de o convertire și nici de un debut tardiv. Să ne amintim că, prin 1955, tipărea în *Tănărul scriitor* o încercare prozastică. În plus, dovedise certe afinități față de Gh. Brăescu, un prozator satiric, căruia îi dedicase, pe lângă câteva ediții, și o monografie (1963). Iar acum, continuându-și aventura epică, deschisă și împlinită printr-o tetralogie (*Arta de a fi păgubaș*), se alătură „confrăților de călimară”, oferind, cu forță și culoare, „fresca unei lumi apuse”. Dacă *Târgul Moșilor* (2008), o carte circulară, de „forfotă policromă”, constata Ioan Adam, reconstituia, prin cele 12 nuvele („legate”) un *perimetru magic* (1936-1946). *Îndărătul cortinei* (Biblioteca Bucureștilor, 2012) se plasează, aflăm din *Cuvântul înainte*, „la hotarul dintre Epoca de Aur și actuala Epocă de Arginți”. Martor credibil, de neîndoienică vocație, N. Gheran propune un hibrid. Evocator „lucid și înduioșat”, deopotrivă (cf. C. Stănescu), el lasă faptele „să vorbească”. Conferă, așadar, acelor *vremuri tragicomice* girul realității, pe temelia memorialistică, dar nu refuză haloul fictiv. Posibil roman, *Îndărătul cortinei* nu se rezumă la o depoziție din exterior. Nicolae Gheran, învățând alfabetul meseriei, mereu descurecăt, înșurubat în ierarhie (la vârf, o vreme), înrolat „ostașilor cărții”, era, de fapt, în *miezul lucrurilor*, având discuții de taină cu dregătorii culturali ai epocii. Trăia în lumea culturală ca *isprăvnic de stat*, cunoștea multă lume și ne oferea acum – generos și meticolos – o colecție de întâmplări, pensate de o memorie fabuloasă. Încât nume grele (altădată) defilează în paginile sale, încercate de mutații politice, de sorocul schimbărilor, de bruiatul ideologic, de momentele de „dezgheț”, de nenumăratele referate, discuții, avize, memorii „la foruri” și inevitabilele ședințe plictisitoare. Protagonist în lumea „cărților”, martor inteligent, lucid, sceptic etc., al atâtor evenimente, Gheran, deseori colțos, cochetă cu anecdoticul și reconstituie, prin astfel de schițe memorialistice, o lume care a fost. Și care, fatalmente, coboară în irealitate.

Cu vână de prozator satiric, excelent portretist, recuperând *trăitul* cu percutanță literară, Nicolae Gheran face figură de comediograf. Ne plimbă într-o lume dispărută, plină de evenimente, populată cu „oameni și javre”. Se mișcă printre prelații partidului, reface, cu umor păstos, o anecdotică savuroasă (folclorizatul Al. Piru, un ironist cordial, „prelucratul” Fănuș, Popescu-Dumnezeu, zis „motanul încălțat”), ne reamintește atmosfera epocii: de la „slugăria sanctificată” la aberantul cult al personalității, aducând în scenă o galerie bogată: Aurel Mihale, președintele obșteșc al Consiliului, Ion Bănuță, Vasile Nicolescu, C. Marin, Nae Munteanu, printre alții. Analizează și raporturile cu „marele frate”, prilejuit de un incident moscovit; or, „Nikoluško” al nostru face ravagii printre dame, apărând tricolorul – cum glumea Al. Balaci. Totul cu savoare epică și etnică, vădind o bună „ureche” de prozator și har de fiziolog. Boema, ne spune Gheran, „cocheta cu nemulțumirea”, viața era „colțoasă”, dar nici farsele junelui, răsfațul bahic, doctoratul erotic (ambalat de fiorii tinereții) nu puteau lipsi. Paranoia conducătorilor, clanul demnitarilor, dihonnia scriitoricească, vămășagul unor situații etc. trezesc interesul. Solid documentat, atent la rumoarea cancanieră, culegând picanterii și „amoruri” printre puternicii zilei, Gheran radiografiază epoca, fie pe latură anecdotică (viața publică, cu fauna și liota de lingăi), fie identificând aberațiile sistemului (falsificarea ierarhiilor), deslușind resorturile, practicând salvatoare tehnici de amânare, de „învăluire” a cenzurii și fatalele compromisuri. Spiritul ludic iese la iveală. Aflat la Budapesta, în așteptarea lui P. Marcea, pentru a rezolva delicata chestiune a unui manual de literatură („cu probleme”), Gheran descoperă vinul de Eger și efectele sale benefice: picioare „plumbuite”. La moartea lui Arghezi, Nicolae Ceaușescu este supervisor, controlând necrologul. Cei ieșiți la lumină, după grațierea din 1964, se reîntorc la matcă; pilduitor rămâne cazul Petru Manoliu, aruncat în celulă pentru serialul Katin. Trebuie să remarcăm că Nicolae Gheran este o prețioasă *mină de informații*, chiar dacă „excesul de talent”, cum observase temător Al. Cistelean, riscă să atenteze asupra credibilității (e vorba, firește, de filonul memorialistic, abundent). Fanfaronada, vizitele de lucru, clasamentele de cafea în viesparul scriitoricesc, înghesuiala „nobelizaților”, viața în „insuportabilă” Capitală, șiragul de întâmplări (cu Sabin Bălașa, Ștefan Bănică, Ioșca Naghiu ș. a.), prezența femeilor, aducând, zice hârșitul și mucalitul prozator, un „plus de cunoaștere” („polisând” un bărbat), toate întregesc atmosfera unei epoci, cu bunele și relele ei, sumbră, dar cercetată cu seninătate cordială. Fără încrâncenare, refuzând scrisul acrit și curajul (post festum!, al) anticomuniștilor vocali de azi. Un *prozator policrom*, cum l-a definit (exact) Ioan Adam, N. Gheran este delicios în paginile care cercetează culisele puterii: printre

ispravnici, trepăduși și politrucii (mulți „orfani de carte”), oameni școliți (unii, dar lepădături), practicând „lătrătura de partid”, curtea orientală, cultul „Marelui Pitic”, instituționalizarea fricii, nesiguranța, hinghereala, rotația cadrelor, teroarea restructurărilor. Scos din distribuție de la CSCA (Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă), Gheran, o vreme pe „derdelușul puterii”, își află, după „execuție”, liniștea; și poate să se consacre unui legământ, adâncindu-se cu devoțiune în arhiva Rebreanu.

Între „corul sicofanților” și zidul cenzurii, între slugăria „sanctificată” și prostia oficializată, între ședințele-maraton și clipele de destindere (inclusiv răgazurile de relaxare ideologică), Nicolae Gheran rămâne un observator atent. „Încondeierile” portretistice privesc, îndeosebi, persoanele cu care intră în contact, formal sau informal. Al. Piru (conu Pirache) e venerat, Cornelia Filipaș rămâne „o ființă luminoasă”, rasatul Al. Balaci, rafinatul Mihnea Gheorghiu, voiajorul Pompiliu Macovei, istețul Gh. Pană sunt „pozitivi”. Constanța Crăciun contrastează cu fauna jegoasă din juru-i, Dumitru Popescu (Miticuță), fericit a prinde „lozul cel mare”, acceptă umiliința omului deștept, „carapacea inculturii ierarhice”. Sunt hazlii pățaniile lui M. Șora și, desigur, deprimante amintirile din închisoare ale lui Sever Dan.

Luxat, așadar, N. Gheran își îndesește, benefic, drumurile la Biblioteca Academiei, gustă „boieria spiritului”, intră – benevol – în „tagma călugărilor benedictini”, consultând mii de periodice și stivind maldărul de fișe, alături de alți sacrificai acribioși (Alexandru Zub, D. Vatamaniuc, Gabriel Ștrempel), obișnuți „să lucreze mult și să numere puțin”. Incursiunile în domeniul bibliografic presupun o anevoioasă foietare, ieșind din vacarmul lumii reale. Ca *patron serios*, cum zice Gheran însuși, Rebreanu merita acest sisific efort. Îndemnat de Al. Piru, editorul și comentatorul lui Rebreanu îmbrățișează cauza, se „disciplinează”, practică, zicea inspirat C. Stănescu, *eroismul mut*. Se știe, doar de către unii, tot mai puțini, cât de anevoioase erau izbânzile editoriale pe acest front exegetic. Or, N. Gheran nu abdică; și nici alții n-au dat îndărăt. Cine cercetează proza epistolară a lui M. Zăciu, însoțit de „locotenenții” săi, se va îngrozi de acest epuizant slalom printre memorii, audiențe, pertractări etc.

Editorul lui Rebreanu, neobosit, „tras pe linie moartă la Bistrița” (aflăm), a îmbătrânit frumos. Nu acceptă ideea că *ăi vechi* („expirați”, așa răsfățați, se știe, de noii veniți) ar trebui depuși „la depou”. „Trezirea” Oborului îi oferă prilejul revanșei. În filosofia lui Herșcu Rudel, personaj inventat (bănuim), Gheran se regăsește: da, viața-i o iluzie, trece fugos, dar rămân faptele! „Citatele” din Herșcu-bocegiul, un „personaj de limbaj” (cf. Al. Cistelean), comentariile privind Revoluția-carnaval ori seismele ierarhice din isprăvnicia de partid (de altădată, dar nu mai puțin din ziua de azi), falsă înmormântare a lui Puiu Matache (o „nebulnie curată”), întregesc profilul unui prozator vânos, frecat de viață, hârșit, bonom, pitit strategic „îndărătul cortinei”, îngăduindu-și luxul de a gândi liber. „Păgubașul” oborean nu are astâmpăr, explorând și cețurile tranziției, știind prea bine că „domnul Caragiale ne-a scris istoria și în perspectivă”. Dincolo de harul epic, doldora de întâmplări, dincolo de elanul ficționar, paginile lui Gheran sunt o prețioasă și credibilă mărturie. Fiindcă, ne reamintea C. Stănescu, la Gheran „ficțiunea nu trădează memoria”.

E drept, coborând în interbelic, tonul se melancolizează. Dincolo de valoarea documentară, povestea tragicomică a mahalalei (*Târgul Moșilor*) este și o galerie de caractere, desfășurând, sub farmecul limbajului, un spectacol existențial. Gheran reînvie o lume apusă; fresca se încarcă cu duioșie și tristețe, brusc reprimată când va explora, cu voioșie sarcastică, totuși, viața culturală a „epocii de aur”. Neîncrederea, suspiciunea, sinistroza, „frica instituționalizată” și slugăria sanctificată, etajele „celeste” ale Cenzurii etc. îi prilejuiesc comentarii acide, aducând în scenă personajele epocii: de la faimosul / ferosul Pantiușa la Miticuță cel nemulțumit (Dumitru Popescu-Dumnezeu) sau Vasile Nicolescu, jucând „la două capete”. Culminând, firește, cu zeificarea „celui mai iubit”. Vehemența devine de-a dreptul pamfletară când poposim în *raiul democrației*. Încheind tetralogia, *Bordel nou cu șteorfe vechi* se transformă în rechizitoriu. Nicolae Gheran denunță jaful și crasa nepăsare din „țara cu înlocuitori”, ura viscerală și lupta neghioabă, „frizeria forestieră” și pe cei „cu mintea în două luntri”, rătăcind în „bezna tranziției”. Intră în vizor, îmbălsămat în vorbe grele, Ciobanul (miruind poporenii cu bani) și, negreșit, „marina călăreată”, o mulțime de alte figuri adulmecând „bucătăria de partid” sau ademeniți de „hărdăul puterii”; bineînțeles, cei răspopiți, dând „la întors” hainele părinților și „boierii minții”, lesne identificabili, transparentizați sub nume de împrumut: Andu Pleșea-Dilemache (mereu la butoane), Herpes Papion, Gogu Moftologu, Tudorică Băscocș și atâția alții.

Cu „dispensă de metafizic”, cum s-a observat, proza lui Gheran e interesată de noroaiile realității; chiar dacă volumele circulă „în regim de samizat”, constata Lucia Negoită, ele au provocat

comentarii bogate. Și chiar critici aspre, cum ar fi, de pildă, cele lansate de malițiosul Leonard Gavrilu, semnalând că Gheran, dând „razna prin Istorie”, calcă uneori „alături cu adevărul”, venerabilul pășcănean pescuind câteva erori și declarându-se îngrijorat de „autenticarea” lor.

Retras la Breaza, fugind, precum – altădată – Rebreanu, din „cazanul bucureștean”, *păgubașul* ne asigură că privește lumea cu ochi lacom, curios, dar instalat „îndărătul cortinei”. Să fie „un fel de Procopius?”, se întreba G. Dimisianu, constatând că N. Gheran a fost atât *protagonist* cât și *spectator*. Oricum, un martor avizat. Ironismul său cordial devine, deseori, realism sarcastic. Observator de fibră valahă (nota, esențial, Gh. Grigurcu), devotul lui Rebreanu se „scuză” pentru această tiranică pasiune, invocând tinerețea neștiutoare, nebănuind atunci chinurile aventurii editoriale, dusă la capăt, totuși. Dar sarcasmul său jovial se revărsă, după „deconspirare”, în această – posibilă – „nouă Țiganiadă”, răscumpărând anii de trudă, cinstind „țintirumul lui Gutenberg”. Fiindcă tetralogia sa este un savuros roman de „memorialistică ficțională”, utilă documentaristic și agreabilă la lectură, acroșând cititorul, încă sperând (iluzoriu?) că, în gloriosul *Ev Media*, bătălia nu e pierdută.

AURELIU GOCI / Armoniile neoclasice, fascinația ermetismului și alte conflicte mioritice

Sunt iată, anul acesta, 110 ani de la nașterea lui Dan Botta (1907-1958), un mare poet, o conștiință literară, un scriitor aproape necunoscut. Adevăratul exponent al ermetismului românesc, poet profund, cu rădăcini clasice și aspirații ezoterice, Dan Botta nu a avut niciodată o mare audiență și nici o largă recunoaștere. Poate că totul a pornit de la incidentul cu Lucian Blaga pe care l-a acuzat de plagiat (pentru conceptul „mioritic”) și l-a provocat chiar și la duel, însă a fost refuzat. Scriitor complet și complex care însă a fost receptat parțial și sub valoarea lui reală, Dan Botta are o întinsă operă (poezie, dramaturgie, publicistică, memorialistică) și chiar beneficiază de o bună ediție, de opere (aproape) complete, îngrijite de emulul său, N. Argintescu-Amza.

Poetul, eseistul, dramaturgul Dan Botta, frate al actorului Emil Botta, s-a născut la Adjud, la 26 septembrie 1907, cu nobilă descendență ardelenescă, de unde a pornit, de fapt, și conflictul cu Blaga.

Dan Botta avea trei licențe: în filologie clasică (greacă și latină), în drept și în... educație fizică pentru a completa idealul omului antic. Urmează Universitatea București (1923-1927) când

publică și primele sale articole despre viața culturală, fiind interesat, în afară de literatură și de muzică și de artele plastice. Este membru al grupării Criterion alături de Mircea Eliade sau Petru Comarnescu, iar din 1934 este redactor al Enciclopediei României, ulterior fiind numit și director al acesteia, sub președinția lui Dimitrie Gusti. Discipol al lui Paul Valery și Ion Barbu (prin pasiunea comună pentru poezie și geometrie) Dan Botta debutează în 1931 cu volumul de poezie „Eulalii”, singurul publicat în timpul vieții, deși a scris relativ mult. A mai publicat eseuri despre spațiul mioritic și piese de teatru de o originalitate frapantă în care se intersectau elemente din folclorul românesc cu personaje și idei ale mitologiei clasice, pentru că el este un adept al Eladei ezoterice, misterioase, așa cum a fost definită de Nietzsche, al Greciei dionisiace, a miturilor și sărbătorilor oculte și nu al Greciei apolinice, solare, luminiscente așa cum apare în clasicitatea mitologică. După al doilea război mondial, a fost marginalizat de dictatura comunistă, fiind considerat exponent al decadentismului burghez. Spirit aristocratic și orgolios, ura plebeismul social și accesibilitatea artistică, preferând singularitatea orgolioasă și misterioasă – ceea ce face că a lăsat o importanță

și impozantă operă postumă (între care volumele de versuri „Rune”, „Epigrame”, „Cununa Ariadnei”).

Poezia sa este foarte elaborată, incantatorie, construită pe principiile unei muzicalități învăluitoare și de mare inventivitate lingvistică, dar nu pare și nu este imediat accesibilă. Principiile clasice ale geometriei nu sunt prezentate explicit, transparent, ci într-o manieră criptică, oraculară. De aceea poezia sa rămâne accesibilă numai inițiaților și adepților spiritului geometric în cultură.

Un eseu, *Charmion sau despre muzică*, încearcă să sintetizeze teoriile sale despre sonoritate în poezie. Dan Botta nu pare departe nici de gândirea lui Pascal care întâmplător făcea o opțiune paradoxală: „E mai bine să fii moral decât geometru.” Pentru un filosof ca el o asemenea opțiune e explicabilă, dar pentru un matematician ca Ion Barbu nu este. Dan Botta trăiește și elaborează mai degrabă într-o realitate iluzorie în care automatizarea capătă contururi concrete. El chiar „vedea idei” dacă nu cumva comunica direct cu arhetipurile platoniciene. Cert este că nu și-a pierdut niciodată luciditatea, iar automatizările sale par un fel de donquijotism, și mai puțin impostură. Visurile și absurditățile au fastuozitatea și ritualitatea vechilor oracole antice. Ca orice clasic este sentențios, declamator, abstract, atras de sublimitatea sferelor de veșnică adorație. Desigur, își asumă o anumită poză manieristă, grandilocventă, glacială, cu înclinare spre feerie. Și, la fel ca în poezia lui Ion Barbu, există o religiozitate deloc explicită, o credință care se aspiră prin adorația începuturilor și arhetipurilor.

Ermetismul formal nu e lipsit de semnificație, dimpotrivă, ascunde teorii personale foarte complicate și fantasmagorice. Versurile sunt, par incantatorii, dar ele aparțin unei conștiințe orfeice, oraculară, care își expune o complicată teorie a specificului național, delimitat într-un teritoriu paradisiac, pe care el îl denumește „spațiul mioritic” înaintea lui Lucian Blaga: „*Drumuri mediane, / Plaiuri și savane, / Lande monotone, / Lirice Oenone, / Duceți-mi la vale / Albele ovale. // (Turma nici sublimă, / Nici savantă, ci / Oaia unanimă / Clară ca de zi)... / – Nordic ciobănel, / Tristul meu model / Cine te aduce / Pe cărări în cruce, / Sub limpede punte / Cu seara pe frunte?... // Oh, mă cheamă-ntruna / Palida, nebuna, / Fata verde Una, / Și-n mine se strânge / Piatra ei de sânge...*”

Sigur, se poate desluși aici o rezoluție abstractă a cerului barbian, dar există și sugestii de specific autohton. Sonoritățile Mioriței se păstrează într-un discurs liric fastidios care amestecă arhaisme și neologisme, sub un orizont misterios generat de arhetipurile creștine ale etno-creației.

Aspirația spre un neoclasicism elect se tulbură în atingere cu abstracțiile, comprimarea gramaticală și invențiile lingvistice: „*Glorie cu trist opal / zonă cu lunate prove / arc înmărmurit și pal / vizitat de aurora. // Eulalie sunet – crin / eleat idol su geruri / Claros cu inel marin / singur în mirate ceruri. // Soare nins de acte reci / (dorice albastre forme) / pe orbite simple treci / un liturgic somn de norme.*”

Cert este că Dan Botta are simțul concretului, și construiește arhitecturi verbale bine stilizate într-un univers mediteranean, totuși mai aproape de orizontul Levantului decât de atmosfera Occidentului.

Ca și în poezia lui Ion Barbu, evitarea verbului (verbul înseamnă mișcare) creează tablouri înghețate și viziuni statice: „*Amfora viu dorită de virginală galbă, / e zona mea: arhaic și limpede pământ, / Septentrionul palid și Orion, la vânt / aride, liniștita de gânduri floare albă. // Galere duc, de aur, heraldica fereastră, / Egee cu safirul de indolentă seară: / e arhipelagul tragic? / Ori poate tu, o clară / Minerva, cu ideea în flacăra albastră*” (*Păvană*). Criticul Pompiliu Constantinescu nu prea avea încredere în autenticitatea ermetismului lui Dan Botta, dar îi recunoștea originalitatea incantatorie și o anume putere de obiectivare a concretului. Cert este că *Eulaliile*, un fel de bolboroseală a zeilor, au avut succes și Dan Botta a avut el însuși imitatorii săi, care au fost fascinați de „sunetul-crin”, ca și de un ideal poetic egal cu un „liturgic somn de norme.”

Deschiderea lui spre cerul hiperboreean și numele esențiale îl integrează între susținătorii substratului arhaic, al dacismului etnogenetic și esoteric, care e contemporan cu Grecia lui Nietzsche, cu Elada arhetipurilor și misterelor.

Dacă ar trebui să ne gândim la scriitorii noștri esoterici – la Heliade Rădulescu, Hasdeu, Mircea Eliade, Radu Gyr, ș.a.) neapărat trebuie amintit Dan Botta, scriitor mult mai mare decât s-a crezut.

Un scriitor complex și de mare valoare nu numai în poezie, dar și în eseistică și dramaturgie, în care prelucrează mitic și arhetipal folclorul românesc, depășind faza descriptivă și pur ilustrativă a culturii populare. Cu el trecem în etapa de conștientizare și sincretism filosofic a folclorului românesc, iar rolul său nu e cu nimic inferior celui al adversarului său mai glorios, Lucian Blaga.

Alexandru IOAN

/ POEME

**Un soiu (feliu) sonet
cu Iubita-mi firește-ntrun pat, trezindu-mă***Se dedică lui Marius Dobrin, lui Aurelian Zisu și lui, natural,
Ionel Ciupureanu*

Un feliu de votcă brusc, neașteptat
Vreau să-nghiți în sec sau să-nghiți în faptă?
Întrebare, zic, absolut deșteaptă
Iubita mea, trezindu-mă, m-a-ntrebat.

Am șicanat, la rându-mi. VA să poată ?!
Nu m-am lăsat, firește rugat...
Fundamentală, pentru amândoi, în pat
S-aduc eu sticla cea mirobolantă...

Eu fiind acest sedentar – surmenat –
Șicanare nu foarte idioată.
Numindu-mă un Oblomov răzgăiat... smectat

Singur plecat-am după votcă, iată.
Iată-mă-un iubit Înțelept. Devotat.
Zic: Fie Vodca Binecuvântată!!

**Un soiu (feliu) Sonet
Sanchiu, Sanchi dialogând cu Bunul
Dumnezeu**

Nu-i greu să Fii prost, întrucât pentru că tu chiar ești...
Iarăși cu mine vorbesc...Îmi permit...
Poți fi Dobitoc – până spre-n Infinit ? –
În lipsa Orișicării Făpturi Cerești ? –

Zi-le să mă ierte: nu le-am auzit ...
Prostia-mi mă face să neci nu aud ?
N-am fost inspirat precum Newton, mi-s surd ?
Chiar Tu mi-ești Martor că, deobște, nu mint.

Că mi-s prea urât, mi-e drag, se vorbește...
Sau despre cât de greșos put...Eu ascult
Ci mă înjur că nu pot fi mai urât

Cel mai „jegos”, Primul, Răs-Omenește
Fă-mă Javra Ta, zic, și Te miluiește, mă miluiește
C-un Rahat-sfânt, dacă nu cer prea mult...

M. Sorescu
Sau Iarăși eu cu mine vorbesc. Îți permit ?
Sau Pot fi prost – Te-ntreb – până spre-n Infinit.
Sau Să mă ierte, zi-le: nu le-am auzit ...?
Sau Și mă jenez că nu pot fi mai urât ?
Și-mi pare rău că nu pot fi mai urât.
Sau fă-mă Sxrata, zici și te miluiește.
C-un Rahat Sfânt – dacă nu cer prea mult

**Un soiu (feliu) Sonet
Apelându-mi iubita pentru un alt eu
însuși, ea însăși, ceva mai hotărât***Se dedică lui Cornel Mihai Ungureanu a cărui Carte: „Soții,
prietene, amante” mi-a inspirat acest Sonet*

Dacă vrei să-mi zici cumva – fă-mă milog...
Cât mi-aș dori să-ți fiu Recunoscător
Că m-ai pocnit în cap, iubito, Dator
Ție – nu bezmeticuluiipsiholog

Al meu craniu dur și tare fălcător
Lovindu-mi-l pe loc – fără să te rog
Sunt un prost cu cap de meteorolog
Tâmpiții, zic eu, cu cel mai mult umor...

Dar și-astea-s, spuneam, fără rost...
Dacă vrei să mă ajuți – fă o crimă
Cât mar perversă, sadică, intimă...

Zi-mi: A te sinucide, ești prea prost
Sau molău, totuna...Moarte-ți te animă?
Să-ți cetesc, otrăvind-te, Dolfi Trost?
sau: Că ai salvat un cap, iubito, dator?
sau: Nu doară filosofii n-au umor?

**Un soiu (feliu) Sonet
în cară-mi fac o Introspecție Fizică (a
trupului) pentru cetitorii mei, cei
cunoscându-mă doar unul vers pierzându-și
cu umor măsura-i...***se dedică Veronicăi Cazacu, cu prietenie străveche*

Ce mă deranjează la mine: Capul...
E, cu neîndreptățire – prea mare...
Nu-mi fac vreun feliu de amputare
Căci, vă-ntreb: să scap de dânsul cum dracul...?!

Neci la trup nu dat-am vreo îndreptare...
Barem de-aș slăbi, mâncând c-alde țapul...
Însă, vai și vai...Mă-buib cum hulpavul Nababul...
Creieru-mi, în schimb, îi în micșorare

Așa simt...și-i ușor a presupune:
Sprea nu fi el, așijderi cu timpul
Sau eu loxodont-chez, pus și simplu

Cum mă și port, adesea...cu stări-aburne...
Trompă, n-am...Neci proboscidian chipul ?
Dar, vă rog: Homindul ăsta, că-i om, ați spune ?!

sau Barem de-aș slăbi, mâncând precum țapul ?
sau Dar, vă rog: Mamiferul ăsta, că-i om ați spune?
sau Dar, vă rog, ziceți voi că-s om, pe bune ?!

**Un soiu (feliu) Sonet
Apel, încă unul, Foarte Îndreptățit, al meu
cătore iubita-mi și conștiința ei***se dedică lui Cornel Mihai Ungureanu a cărui carte,
„Recreații cu Babi”, mi-a inspirat și-acest sonet*

Iubito, un infarct mi-aș dori, mă crezi ?
N-am avut vreunul și-am peste cinzeci
Ani, nu inimi, neci copchela și răi, zevzeci
Te-aș ruga chiar tu să mă énervezi

șansa mea fi-vei ? Te implor să nu pleci
Dacă ești iubita-mi dă-mi nisce dovezi
sau îți pare rău, natural, să nu-l pierzi
Pe Alex al tău ? Nu mor, mă-nțelegi ?

Îi un mic infarct, spre-a fi pregătiți
Când ne va fi dor de-ai noștri părinți
să putem pleca spre dânsii-împreună

Dacă ți-o dorești, ține-mă de mână
Cu puțină votcă și-otrava-ntră dinți
Te-ntrebi carii ar vrea pe-aici să rămână ?!
sau Dacă mă iubești, dă-mi nesce dovezi ?

**Un soiu (feliu) Sonet
Mulțumindu-i iubitei mele compătimitoare
(Misericordioase)
Ultimul vers, cu înțelepciune, plecându-și
măsura**

Iubito, suferi când plătesc lumină...
Știu că durerea ta e prefăcută
Dar te iubesc, pentru că nu ești mută
Cât mie-mi crește, brusc, adrenalina...

Sigur, contoarul n-are cum să mintă
El poate fi bolnav, și-i a mea vină
Că nu am bani pentru o bia' mașinărie pe carii norii o alintă
Umanizând-o ca pe-o făptură
Plină de bunătațe, fără ură
Însă eu sunt dement și-mi pare bine și mă simți bine...

A mea dementă o înțelegi? E-n tine?
Căci, spunea un Mult-Prea-Sensibil-Prelat:
„A iubi înseamnă a trăi viața celuiilalt...”
sau: Știu că duhoarea ta e ipocrită
Dar te iubesc – pentru că nu ești vită

**Un soiu (feliu) Sonet
Dedicat unei puștoaice în stare de orice,
poate virgină, pe cari aș fi cerut-o de soție
(să-i zicem Dorina)***se dedică lui Geluțu*

Am să te las nu gravidă, fecioară

Fiindcă sunt sterp și-am sufletul schimbat
Că tu mi l-ai schimbat, este un fapt
Altu-i că poți fi văduvă diseară

sau chiar mâine, ori când vrei tu, imediat ...
Îți dau eu ce-ți dorești, cuțit, o sfoară...
Otrava nu scriu cât de brusc omoară...
Doar tu te pricepi să ucizi un bărbat

Așa se spune în târg alde vecină, alias sat...
Eu – de un cu totul alt fapt îs excedat
Totuși, rămas-s Fecioara virgină ?!

Ceea ce-i un fapt denedovedit, ciudat...
O, cel puțin ciudat...Bezna-i deplină
În capu-mi...Va face, te-ntreb, chiar El, Tatăl, lumină ...?

După un atac de cord ce urmează ?
Nu știu și chiar mai mult mi-aș dori să știu
Iată, pot eu reveni la tine viu ?
Sau mort ? Și ăștia se încolonează

Zeci, ...Ci eu, într-un târziu
Poate le însoțesc, pe-o .... ?!
Pentru că vezi ce mă interesează
...dacă-i cel din ...., sanchiu

Ori omuleanii habar n-au de mine
Ba de nimic avem habar și doar atât
De parcă va fi atunci ceva mai mult

Atunci când mor zăceam am zis și zic
Tu mi se părea treci sfânt sau taci chitic
Iar eu, tâmpitul cred că nu ești mut...aștept al tău ...

**Un soiu (feliu) Sonet
ne-educându-mi iubita, față-n față**

Iubito, te-nvăț să fii nesimțită ?
Nu-i greu, ai în față ta un nesimțit...
Începem cu un mizerabil alint ?
Întăiu, zi-mi cât ești de făcănită...

Destul? Altminteri nu m-ai fi-ntâlnit
sau să mă iubești, tare chinuită
Dragostea ta seamănă cu o litră
De votcă, plus una de vin și absint

Nesimțirea mea nu-i obișnuită
Cu făpturi întregi la minte, și treze
N-am cum cucul lui Borcea la șapte berze

Însă fără de pruncuți ...
Stârpirea lor o strașnic-fustigheze
Unul din drăcanii tăi, subt copită.
sau: stârpirea lor s-o strașnic fustigheze ?

**Un soiu (feliu) Sonet de Întâmpinare
....a sfârșitului Lumei, de către ...,firește***Se dedică lui Constantin Barbu, cu prietenie străveche*

Dac-aș ști când vine Sfârșitul Lumei
M-aș lipi de sida, nici o problemă...
Mi-aș însuși, zic eu, boala supremă
Împărțind-o viețaiilor la viețasu humei

Sida ar fi cea mai bună Anatomă
Înainte celor c-un sfânt temeii
Presupunând dezintegrarea turmei...
Dacă nu sida, sigur vreo eczemă

Pe carii s-o dau la cățele
și la câinii lor, ființe cumsecade
zici că hominidele-ar fi belele ?

Le-aș spune s-admire ce strașnic arde
Căpșorul lor frumos și fără piele
Cetind fragmente din „Upanișade”
sau Le-aș spune s-admire ce vedic arde ?

Viorica GLIGOR / O iubire ca-n basme

Inter-un timp tot mai sărac în iubire, noi, contemporanii, resimțim nevoia acută de a trăi, (măcar) prin lectură, povești romantice, care să ne smulgă din marasmul unei existențe consumiste, fără idealuri. Chiar dacă nu are profunzimea și strălucirea unor cărți precum Laur de Evgheni Vodolazkin sau Scrisoror de Mihail Șişkin, romanul Amantul japonez de Isabel Allende ne fascinează prin aceeași temă: puterea biruitoare a dragostei.

Scriitoarea ne propune un fel de basm modern despre iubirea care înfrânge obstacolele, timpul și moartea, înrămat într-o manieră destul de comercială, dar inteligent și ingenios realizată. Scenariul narativ se derulează aproape cinematografic. Irina Bazil, o tânără emigrantă din Republica Moldova, se angajează ca îngrijitoare la un azil pentru bătrâni din San Francisco. De fapt, se refugiază aici pentru a-și ascunde adevărata identitate și traumele provocate de o copilărie nefericită, devastată de sărăcie și abuz sexual. Lark House devine, treptat, căminul ei, cu atât mai mult cu cât „bătrânii de acolo erau într-un fel bunicii ei. O înduioșau, erau înceți, împiedicați, betegi și pricâjiți..., avea răbdare cu ei, n-o deranja să repete de o mie de ori același răspuns la aceeași întrebare, îi plăcea să împingă un cărucior cu roțile, să-i încurajeze, să-i ajute, să-i aline”. Umanitatea Irinei înfloreste minunat în acest spațiu al fragilității și al suferinței, unde o va cunoaște pe Alma Belasco, o bătrână enigmatică și excentrică. Căreia îi va câștiga încrederea și îi va deveni totalmente devotată.

Povestea tinerei va trece în plan secund și va reprezenta cadrul pentru istoria sentimentală a Almei, a cărei taină va fi descifrată cu ajutorul lui Seth, nepotul acesteia. Trecutul și prezentul bătrânei o acaparează pe Irina, care va accepta să-i pună în ordine arhiva personală. Astfel, descoperă că, încă de la o vârstă fragedă, Alma Belasco, evreică originară din Polonia, a fost trimisă de părinți să trăiască la San Francisco, alături de mătușa și unchiul ei, pentru a nu fi expusă extremismului antisemit. Copila, însingurată și timorată, n-a reușit să se integreze în noua familie. Singurul de care s-a apropiat afectiv era vărul ei, Nathaniel: „Băiatul era la curent cu tot ce făcea sau gândea ea; Alma îi dăduse o cheie de la jurnalul vieții, însă el n-avea nevoie să citească, știa tot”. Această legătură se va îmbogăți treptat și se va transforma, peste timp, într-un mariaj consolidat de o prietenie autentică. Ale cărui note definitorii erau empatia, dăruirea, tandrețea și solidaritatea. Manifestate, mai ales, în momentele de cumpănă, de criză ale vieții fiecăruia: „Se simțeau atât de legați, de parcă ar fi fost gemenii niciodată despărțiți. Își ghiceau orice gând, orice stare de spirit și orice dorință, chiar înainte de a fi fost rostită, își terminau unul altuia frazele. Iubirea pe care și-o purtau era mai presus de orice îndoială, ca și extraordinara lor prietenie”.

Dincolo de această relație conjugală privilegiată, de masca socială și mondenă, Irina și Seth vor afla că sufletul Almei purta un secret mistuitor. Căruia i se datorau, credeau ei, disparițiile imprevizibile și misterioase ale bătrânei. Căutării lor detectivistice îi va pune capăt Alma, prin mărturisirea iubirii ardente pentru Ichimei, fiul grădinarului, izvorâtă încă din copilărie. După atacul japonezilor de la Pearl Harbor, când cei doi au fost despărțiți de brutalitatea războiului, Ichimei a ajuns într-un lagăr de concentrație, împreună cu familia sa, la Topaz, în Utah, în plin deșert, deoarece „gălbejiții” au fost expulzați din America. În ciuda vitregiilor sorții, au corespondat, destul de sincopat. După foarte mulți ani, s-au regăsit și au trăit o relație pasională, dar interzisă de cutumele morale și sociale. Alma n-a reușit să lupte cu propriile prejudecăți și, după ce a rămas însărcinată, s-a căsătorit cu Nathaniel, ca să-și salveze reputația. Multă vreme nu și-a iertat lașitatea, a fost măcinată de vinovăție și remușcări.

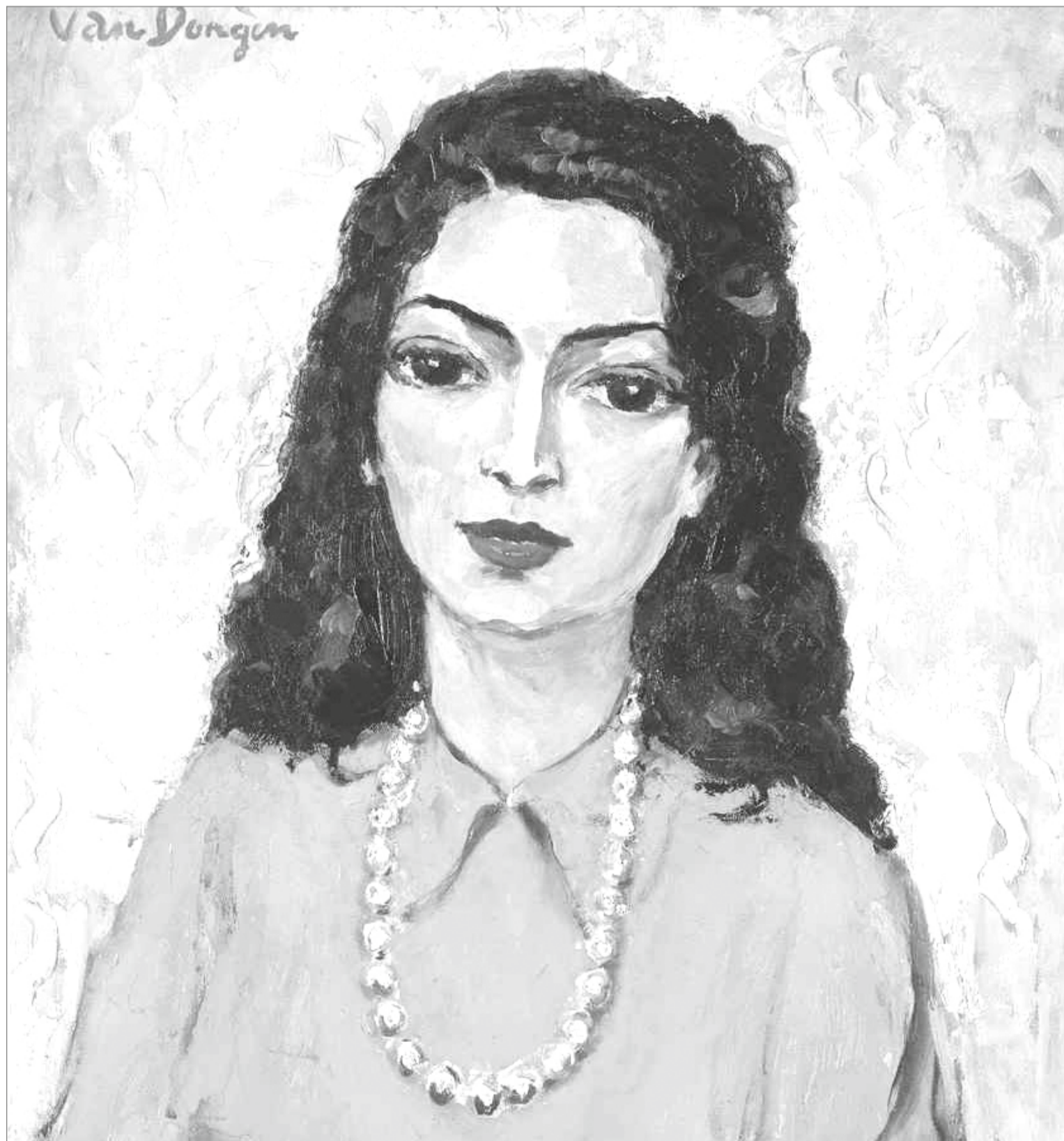
Deși au traversat deșertul absenței o perioadă îndelungată, destinul le-a oferit, din nou, șansa reintîlnirii. Când s-au revăzut, focul mocnit al dragostei s-a reaprins și a continuat să ardă intens: „Ichimei era imuabil și etern. Pielea o ardea de dorință și dragoste, voia să întindă mâna și să-l atingă, să se apropie de el, să-și afunde nasul în gâtul lui și să verifice dacă mirosea și acum a pământ și a iarbă, să-i spună că fără el trăia ca adormită, că nimeni și nimic nu putea umple golul teribil al absenței sale, că ar fi dat totul ca să mai fie goală în brațele lui, nimic altceva nu conta...”. De atunci, întâlnirile clandestine ale celor doi amantii s-au consumat în afara duratei cotidiene a vieții lor, „într-un compartiment separat”, fără să-i afecteze pe cei care le erau parteneri maritali. Scrisorile au devenit hrana lor sufletească și, în egală măsură, oglinda universului interior al fiecăruia: „Misivele Almei erau directe și exprimau toată durerea unei femei care suferă că nu-l are în preajmă; cele ale lui Ichimei erau ca o apă calmă și cristalină, dar printre rânduri palpita pasiunea

împărtășită. În ele, Alma descoperea complicata țesătură interioară a omului, emoțiile, visele și idealurile sale; l-a cunoscut, l-a iubit și l-a dorit mai mult prin scrisori decât prin acrobațiile lor amoroase”.

Aceste epistole, extrem de prețioase pentru Alma, i-au fost lăsate moștenire Irinei, Ca semn de prietenie, de încredere afectivă totală. Astfel, povestea de dragoste a bătrânei a devenit tămăduitoare pentru femeia traumatizată de experiențe nefaste: „A simțit că în piept ceva se spărgea cu un zgomot mare, că inima recunoscătoare îi creștea și palpita ca o anemonă transparentă în apa mării”. Mai mult decât iubirea răbdătoare a lui Seth, acest gest suprem de dăruire i-a redat tinerei puterea de a renaște, de a se elibera de toți demonii trecutului, mai ales de obsesia maculării.

Romanul Isabellei Allende recompune două povești de dragoste, împletite peste timp. Reflectorii ai personalității fascinante a bătrânei, grație căreia s-au cunoscut, Irina și Seth își vor căuta împreună fericirea, pe măsură ce vor reconstitui, din confesiuni și scrisori, dragostea eternă, absolută a Almei și al lui Ichimei, amantul japonez: „Ne-am spus adesea că destinul nostru este să ne iubim, că ne-am iubit în vieți anterioare și vom continua să ne regăsim în vieți viitoare. Sau poate că nu există nici trecut, nici viitor și totul se întâmplă simultan, în dimensiunile infinite ale Universului. Dacă e așa, suntem împreună mereu, pentru eternitate”.

Pledoarie pentru întregirea ființei prin iubire și prietenie, pentru comuniune și recuperarea identității prin celălalt, Amantul japonez rămâne, fără îndoială, o carte frumoasă și luminoasă, în ciuda unor clișee narative care amintesc de senzaționalul telenovelistic.

Vasile GOGEA

ANAMNESIS

...ochiul grec din floarea latină...

(compoziție cu iriși)

Diminețată de duminică. O zi prognozată caniculară. Lucia ("soția din dotare", cum ar fi spus *Cajvaneul*), revine în casă după ce a udat florile din curte. Trece prin dreptul ușii de la camera în care eu stau în fața calculatorului: are câțiva iriși în mină. Simte că o privesc, de dincolo de monitorul LG care mă "ascunde". Îmi răspunde la o întrebare pe care nu i-o pun:

- I-am adus în casă. Soarele de mai târziu îi va pîrjoli. În apă, vor rezista mai mult...

- Da - îi răspund -, vor orbi!

- De ce ești cinic? - mă dojenește.

Dar nu sunt cinic. Pur și simplu mi-am amintit un comentariu al lui Vasile Andru (creatorul psihoterapiei isihaste, într-un număr al revistei *Convorbiri literare*) la un volum de poezii semnat de părintele Theodor Damian, (*Stihiri cu stînjenei*):

"Stînjenei (ca să explicăm tot titlul volumului) înseamnă, la Theodor Damian un concept ordonator: este și **nume**, și **numen**. Este și floare privită cu ochii fizici; este și privirea care se face floare, se face obiectul privit, într-o continuitate de care devenim conștienți la un anumit voltaj al percepției, sau la despovărare de egoul suveran. Stînjenei, în botanică, se zice **iris**.

Dar **iris** este și cercul ochiului, partea pigmentată dintre pupilă și corneă.

Așadar, iris este și floare și ochi (vedere, esență).

Amăntunt etimologic. Iris ca stînjenei este din latină; iris ca ochi este din grecește."

(Aflu, de la Doamna Magda Ursache, că irișii erau florile preferate ale lui Mihai Ursachi. Iar Iris, e un personaj din volumul Domniei Sale, *Bursa de iluzii*.)

Irișii despre care scriu sunt, însă, din grădina noastră, iar **ochiul** e al soției mele. Cum aș putea fi **cinic**!

Olimpia IACOB / TRADUCERI

Yanitsa Radeva s-a născut în orașul Yambol, Bulgaria. Locuiește în Sofia. Scrie poezie [(*Other Rhythm*(2003), *Candy Dish* (2011), *The Beehive of Words*(2012) și romane(*The Season of Yoana*, 2015)]. Volumele de versuri amintite mai sus au fost apreciate și premiate. Ministerul Culturii din Bulgaria a premiat-o pentru bogata activitate scriitoricească.

Patiseria stup

Are față albă
așa cum va fi și a mea
când mi se va împlini sorocul
fața ei este înțelepciune albă
înțelepciunea nu poate fi decât albă
așa e arată
așa e descrisă
dincolo de lumesc
ea, albină albă
pe scaunul de lângă ușă
zăbovind la nectar și plăcinte
într-o zi de joi lacomă de soare
și cuget:
are față albă
așa cum va fi...

Versiunea engleză: *Vantzeti Vassilev & Vasil Slavov*

*

Bissera Videnova s-a născut în Sofia, unde locuiește și astăzi. Publică constant versuri și nuvele. În 2012, a fost câștigătoarea premiului la concursul de eseuri (*The Mediterranean Women Forum Essay Contest*)

Moștenire

Lasă-mi cheia odăii
cu opreliștile tale
și rămâi așa---
în umbra
din pereții aproape nepieritori
privind cu nepăsare
când demonul, năluca, fiara din tine
sătule-s de șobolani, de babuște
iară din zborul spre lumea asta
mușcată
sângerând
se rostogolesc
clipele

Versiunea engleză: *Vantzeti Vassilev & Vasil Slavov*

*

Gabriel Rosenstock s-a născut în 1949, în Irlanda postcolonialistă. Este poet, creator de haiku, eseist, nuvelist, romancier, dramaturg, autor traducător-autor a peste 180 de cărți, cele mai multe în irlandeză.

Când tu ai fost torturat

Când tu ai fost torturat în Abu Ghraib
toți ai noștri au fost torturați
fiecare tată, mamă
fiecare fiică, fiu,

Noi ne-am torturat

Erai ca o sperietoare de ciori, pe Cruce,
singur
niciun tâlhar la dreapta
nimeni la stânga
doar tu singur
cu mâinile întinse rugându-te odată cu noi
să se sfârșească

Versiunea engleză : *Maria Bennett și Bill Wolak*

*

Steven Sher s-a născut în Brooklyn; din 2012 locuiește la Ierusalim. A scris 14 cărți[*Grazing on Stars: Selected Poems* (Presa Press) and *The House of Washing Hands* (Pecan Grove Press)].

Poveste de familie, 1937

Când i-a zărit umbra
pe străzile pustiite,
Bunica i-a petrecut pe copii cu privirea
venind de la joacă. Apoi cu o privire fixă
s-a pornit să amenințe cu pumnii,

Sper să crăpați, naziști nenorociți.
Apoi peste Jersey, bântuit
de vânt, bătut de ploaie,
Hindenburg
cobora în flăcări.

*

Annelisa Addolorato este scriitoare italiană. Volumul de versuri, My Voice Seeks You: The Selected Poems of Annelisa Addolorato, publicat de Cross-Cultural Communications, în 2013, s-a bucurat de un deosebit succes.

Din Oracolul caldean 1

Hecate
îmi întinde mâna
printre valuri
de sentiment întunecat
Șoptind
copiii
îi
cresc
țesând
vălul
cerului
cântând
despre trecut
cu suflare de vânt

Versiunea engleză : *Maria Bennett și Bill Wolak*

Din *My Voice Seeks You: The Selected Poems of Annelisa Addolorato*. Merrick, NY: Cross-Cultural Communications, 2013

*

Kosabuto Nagatsu s-a născut în 1934, în Hiroshima. În momentul lansării bombei atomice, acesta se afla în orașul Yamaguchi Prefecture. A scris multe poeme închinat Hiroshimei.

În Hiroshima

Când mă aflu pe pod, văd Domul Bombei Atomice
pe cealaltă parte.
În lumina sângerie a apusului, zăresc scheletul de oțel înalt,
amenințător, umbrele cărămizilor împrăstiate, debarcaderul pustiu
și simt miros de vopsea venind dinspre barăcile sărăcicioase.
Ascult înțelesul morților mele și ale tale în nisipul albiei
râului și în oasele albe din nisip.

Amintiri despre casa în care m-am născut, despre fata drăguță
din casa de alături.
Ele nu-și mai lasă urmele pe drum la întoarcere și tot ce-mi stă
la picioare e apa umflată de maree.

Povara amintirilor zadarnice din Domul Bombei Atomice
care se înclină în noaptea inevitabilă îmi înghite cu răceală
inima.
Ah, vânturile bat peste pod.
Să fie un semn al zilei că axa Pământului va fi zdruncinată
puternic ?

Pe cealaltă parte, pe nesimțite Domul începe să producă raze
luminoase ciudate mai presus de știința mea.

Versiunea engleză : *Naoshi Koriyama**

*Naoshi Koriyama s-a născut în 1926. A publicat *Like Underground Water: The Poetry of Mid-Twentieth Century Japan*.

*

Jotaro Wakamatsu s-a născut în 1935, în Oshu City, Iwate Prefecture. Locuiește în Fukushima Prefecture. A vizitat Cernobilul și a scris poeme despre tsunami și dezastrul nuclear care a decurs de aici.

Dovada că ești om

Omul a învățat să cultive cereale.
Omul a învățat să crească animale.

Cultivarea cerealelor și creșterea animalelor
Sunt dovada că omul e om.

Când omul nu e în stare să cultive cereale când are pământ,
și nu e în stare să crească animale când are animale,
și nu e în stare să prindă pește când marea are pește
atunci

omul nu e om, nu-i așa?

Versiunea engleză: *Naoshi Koriyama*

*

Józef Baran s-a născut în 1947, în Polonia. Este scriitor, critic literar, jurnalist. Este unul dintre poeții contemporani de marcă ai Poloniei. Opera lui a fost tradusă în engleză, rusă, germană, spaniolă, ebraică.

Cade prima zăpadă

Cade prima zăpadă
și ridică până la cer
muzica tăcută a copilăriei
mi-e gândul la primele lucruri
pe care nu le-aș mai face
la vremuri senine ca primăvara
deja rămase în urmă
încerc să-mi amintesc
gustul lor siropos și mirosul
cade prima zăpadă
stau la fereastră
și mă simt bătrân

Din *W blysku/ Într-o clipă de Józef Baran*, volum tradus din poloneză în engleză de Aniela&Jerzy Gregorek (New York, USA : Cross-Cultural Communications / Krakow, Poland: Wydawnictwo Baran I Suszynski, 2000).

*

Tomasz Marek Sobieraj, născut în 1964, în Polonia, este poet, scriitor, critic literar, fotograf realizator de documentare de factură socială și artă vizuală. Este editorul revistei de literatură și artă, *Krytyka Literacka*, todz, din Polonia.

Peștera Avernus

Sunt în fața unei caverne
căscate și întunecoase
asemenea
peșterii Avernus.

Mă uit înăuntru
aplecându-mă periculos de mult
peste hăul umed
inspirând
mirosul seducător
al infernului.

Însă nu am
curajul lui Aeneas.

*

Poetul și traducătorul polonez, ADAM SZYPER(1939-2015) a tradus poezia lui Stanley Kunitz, Philip Levine, Rumi și Gerald Stern.

Și dintr-o dată primăvara

Un poem m-a bântuit în acea noapte.
iute și iremediabil
ca bancul de pești tropicali
ca pelicanii dintr-o lagună trandafirie.

Ce rămâne în mine
tremură ca Fata Morgana
ca o libelulă în vara fierbinte
ca pomii de pe pe malurile râului Warta

Mesele din pietre de moară, prin aspectul lor voit „primitiv” și „arhaic”, trimit și ele la mituri, sacralitate și arhetip și, de asemenea, la mesele de pomenire a morților din folclorul românesc, mai precis la mesele de sărindar individual. Obiceiul și forma acestor mese rituale (ce pot avea o corespondență directă în străvechiul cult al Soarelui) pot revela nu numai semnificația originară a meselor din pietre de moară brâncușiene, ci și a Mesei Tăcerii ca masă de pomenire, atât în general, cât și în particular pentru eroii gorjeni care s-au sacrificat pentru țară și neam.

Trovanțul sferoidal situat între două pietre de moară poate trimite și la bobul de grâu ce urmează a fi măcinat. Acest bob poate să sugereze, la rândul lui, coliva (ce semnifică trupul celui adormit, fiind și expresia materială a credinței creștinilor în înviere) care se așeza în mod tradițional pe mesele de pomenire a morților.

Bobul de grâu este și o imagine a lui Iisus Hristos, datorită parabolei biblice a bobului de grâu (prin care El prevestește „Jertfa Crucii” și Învierea Sa) ce explică jertfa fondatoare a Mântuitorului. Simbolizarea lui Iisus prin bobul de grâu face ca mesele din pietre de moară să trimită și la „Cina cea de taină” care îl are în centru pe Iisus, ce a transformat în acest context și pâinea într-o altă imagine de-a Sa. În acest caz, nu numai mesele din pietre de moară, dar și Masa Tăcerii poate să simbolizeze, la rândul ei, „Cina cea de taină”, mai ales că ea este înconjurată, sugestiv, de 12 scaune (așa cum relevă șiunile denumiri ale lucrării date chiar de Brâncuși). Masa Tăcerii, ca reprezentare a lui Iisus înconjurat de cei 12 apostoli (dar și a Dumnezeuului unic în care există atât vii, cât și morții) simbolizează, încă o dată, comuniunea între cei vii și cei răposați.

Ca o concluzie generală, idealismul mistic al lui Brâncuși (un artist atât de influențat, încă din copilărie, de tradițiile folclorice, religioase și animist-panteiste ale cătunului gorjean în care se născuse – vezi detalii în Buliga a), ca și atracția lui spre natură, arhaic, mit și primordial au jucat cu siguranță un rol esențial în conceperea ansamblului de trovanți și de mese din pietre de moară din grădina Casei Gănescu (așa cum s-a întâmplat de altfel și în ceea ce privește crearea capodoperei sale de la Târgu-Jiu).

BIBLIOGRAFIE

Argan, Giulio Carlo (1982), *Arta modernă*, vol. II, Ed. Meridiane, București

Balas, Edith (1998), *Brâncuși și tradițiile populare românești*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu.

Buliga, Sorin Lory a (2010), „Spirit” și „materie” în viziunea unui artist-filosof: Constantin Brâncuși, Ed. Scrisul Românesc, Craiova.

Buliga, Sorin Lory b (2016), *Originea meselor brâncușiene și a trovanților din curtea Casei Barbu Gănescu (I)*, Confesiuni, nr.34 (anul IV), p.18, Târgu-Jiu.

Buliga, Sorin Lory c (2016), *Originea meselor brâncușiene și a trovanților din curtea Casei Barbu Gănescu (II)*, Confesiuni, nr.35 (anul IV), pp.24-26, Târgu-Jiu.

Buliga, Sorin Lory d (2017), *Situația actuală a trovanților, a mesei-rebut și a meselor din pietre de moară brâncușiene din grădina Casei „Barbu Gănescu” din Târgu-Jiu*, Confesiuni, nr.38 (an V), pp.22-23, Târgu-Jiu.

Buliga, Sorin Lory e (2017), *Objets trouvés în grădina Casei „Barbu Gănescu”: o altă creație a lui Constantin Brâncuși la Târgu-Jiu*, pp. 91-110, în *Brâncuși la el acasă*, Ed. Academica, Brâncuși, Târgu-Jiu, 2017.

Buliga, Sorin Lory f (2017), *Influențe dadaiste în creația lui Constantin Brâncuși: objets trouvés, ready-made și ready-made modificat în curtea Casei „Barbu Gănescu” din Târgu-Jiu*, Confesiuni, nr.40 (anul V), pp.20,22, Târgu-Jiu.

Glass, Ingo Gerhard (1998), *Constantin Brâncuși și influența sa asupra sculpturii secolului al XX-lea*, Ed. Vinea, București,

Goldwater, Robert (1974), *Primitivismul în arta modernă*, Ed. Meridiane, București,

Jianu, Ionel (2002), *Brâncuși*, Ed. Meridiane, București.

Lemny, Doina (2005), *Constantin Brâncuși*, Ed. Junimea, Iași.

Micheli, Mario de (1968), *Avangarda artistică a secolului XX*, Editura Meridiane, București.

Mocioi, Ion a (1971), *Brâncuși. Ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu*, Comitetul pentru Cultură și Artă al Județului Gorj, Târgu-Jiu.

Mocioi, Ion b (2002), *Brâncuși. Estetica*, Ed. Spicon, Târgu-Jiu.

Uscătescu, George (1985), *Brâncuși și arta secolului*, Ed. Meridiane, București,

Zărnescu, Constantin (1998), *Aforismele și textele lui Brâncuși*, Ed. Cartimpex, Cluj.

Surse internet

Constantin Brancusi. King of Kings (Le roi des rois), Nancy Spector, Site-ul *Guggenheim Museum*, <https://www.guggenheim.org/artwork/668>.

Despre moarte și pomenirea morților, drd. Stelian Gombos, site-ul *CreștinOrtodox.ro*, <http://www.crestinortodox.ro/inmormantarea/despre-moarte-pomenirea-mortilor-biserica-ortodoxa>.

Masa rotundă și trovanți, Rotaru Grigore Delacamboru (4 septembrie 2010), site-ul *Strășihaștrii*, <http://strasihastrii.blogspot.ro/2010/09/153-masa-rotunda-si-trovanzii.html>.

Simbolismul teologic al colivei, site-ul *Ortodoxia tinerilor*, Claudiu Bălan (20 Februarie, 2012), <http://www.ortodoxiatinerilor.ro/abecedar-ortodox/18595-simbolismul-teologic-al-colivei>.

Sfânta Evanghelie după Ioan, site-ul *Biblia Ortodoxă.ro*, <http://www.bibliaortodoxa.ro/carte.php>.

Sfânta Evanghelie după Luca, site-ul *Biblia Ortodoxă.ro*, <http://www.bibliaortodoxa.ro/carte.php>.

